

Tartu Ülikool

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

RAADIO ELMAR. PROGRAMM JA KUULAJAD

Bakalaureusetöö (6 EAP)

Mari-Liis Männik

Juhendaja: Professor Peeter Vihalemm

Tartu 2013

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Kommertsraadiote kujunemine Eestis	6
2. Uurimisküsimused ja meetodid	9
2.1 Uurimisküsimused	9
2.2 Meetodid	9
3. Raadio Elmar.....	11
3.1 Elmari kujunemislugu	11
3.2 Kuulajauuringute võrdlus Elmari seisukohast.....	14
3.3 Muusikauuringud raadios Elmar.....	20
4. Raadiokuulajate kvantitatiivuuring.....	22
4.1 Valim.....	22
4.2 Kuulajate ootused raadio Elmar programmile	25
5. Raadio Elmar programm.....	30
5.1 Programmi koostamise põhimõtted ja praktika Elmaris	30
5.2 Raadio Elmar muusikaformaad ja selle muutus läbi aastate.....	32
5.3 Muusikaprogramm	36
5.4 Programmi sõnaline osa	43
5.5 Programmi analüüs intervjuude põhjal	48
6. Diskussioon ja järeldused	56
Kokkuvõte.....	60
Summary	62
Kasutatud kirjandus ja allikad.....	64
Lisad.....	66
Lisa 1. Kuulajaküsitluses kasutatud ankeet	66
Lisa 2. Valimi struktuur	75

Lisa 3. Küsitluse tulemused (vastuste üldjaotused).....	77
Lisa 4. Ekspertintervjuude kava	85
Lisa 5. Intervjuu Owe Peterselliga	88
Lisa 6. Intervjuu Andres Panksepaga	97

Sissejuhatus

Pärast Eesti taasiseseisvumist aastal 1991 hakkas elavnema Eesti raadioturg ja pidevas muutuses on see olnud senini, kuigi viimastel aastatel on olukord püsinud stabiilsemana. Aastal 1997 ilmus Eesti raadiomaastikule raadio Elmar, mis vastavalt TNS Emor poolt läbi viidavatele auditooriumiuuringutele tõusis kõigest aastaga kuulatavaimaks raadioprogrammiks Eestis.

Käesoleva bakalaureusetöö teema on "Raadio Elmar. Programm ja kuulajad.". Lisaks raadio Elmar tutvustamisele ning kuulajate rahulolu analüüsile on käesolev töö heaks töövahendiks raadio tegijatele.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on kuulajaskonna koosseisust ja ootustest lähtudes analüüsida raadio Elmar käekäiku ja leida võimalikke lahendusi ning teha ettepanekuid raadioprogrammi tootmise parendamiseks. Teema valik on esiteks seotud asjaoluga, et töö autor kuulus töö kirjutamise hetkel raadio Elmar kollektiivi. Aastaks 2013 on autor töötanud raadios Elmar kaheksa aastat. Seega on teema autorile südamelähedane ning tekkis reaalne huvi teha raadio Elmar kuulajate seas rahulolu uuring. Sellest olenemata püüdis autor tulemusi analüüsida võimalikult objektiivselt.

Eesmärgi täitmiseks viis töö autor läbi kvantitatiivse uuringu raadio Elmar lojaalsete kuulajate seas, kus läbi internetiküsitluse uuriti raadiokuulajate suhtumist hetke saadetes, saatejuhtidesse, muusikavalikusse ning kuulajate ootusi seoses üldise raadio programmiga. Nende tulemuste võrdlemiseks programmiga tegi autor Elmari programmianalüüsi, võrdles raadiokuulajate eelistusi hetkel raadiojaamas edastatava muusikavalikuga ja programmi sõnaliselt osas käsitletavate temadega. Käsitletud on ka Elmari muusikavaliku muutumist.

Töö esimeses peatükis antakse ülevaade kommertsjaamade kujunemisest ja eraraadiojaamade tekkimisest Eestis 1990-ndate aastate alguses. Milliseid muutusi on läbielanud ning milliseks on kujunenud eraraadiote maastik oma napilt üle 20 aastase ajaloo jooksul?

Teises peatükis antakse ülevaade käesoleva töö uurimisküsimustest ja meetoditest.

Kolmandas peatükis tutvustab töö autor raadiot Elmar, selle ajalugu, arengut, programmilisi tegevusi ning võrdleb selle kuulatavuse muutumist, tuginedes TNS

Emor raadioauditooriumi päevikuuringutele viimase seitsme aasta lõikes. Kuivõrd arhiividokumentide kasutamine on üsna vähene, on tegemist esialgse ülevaatega Elmari kujunemisloost, mitte põhjaliku ajaloo käsitlesega. Vaatluse all on, kuidas kõik 15 aastat tagasi algas, kes olid esimesed saatejuhid, missugust muusikat mängiti algusaegadel. Ühtlasi on selles peatükis tehtud TNS Emori kuulajauuringute, 2005-2012 sekundaaranalüüs, raadio Elmar seisukohast. Selles peatükis annab töö autor ülevaate ka sellest, mil moel tehakse muusikauuringuid raadios Elmar ning kui palju on uuringute tulemustest kasu igapäevase programmi koostamisel.

Neljandas peatükis antakse ülevaade küsitluse üldisest käigust ning kirjeldatakse, missugused on lojaalsete raadiokuulajate ootused raadio Elmar programmile.

Viiendas peatükis annab autor ülevaate programmi koostamise põhimõtetest ja praktikast raadios Elmar. Ühtlasi on kirjeldatud raadio Elmar muusikavalikut ning selle arengut viieteistkümne aasta jooksul. Samuti antakse ülevaade ka raadio programmi sõnalisest osast ning sellest, kuidas vastab raadiojaamas käsitletavate teemade valik raadio Elmar püsikuulajate ootustele. Peatüki viimase osa moodustavad ekspertintervjuud raadio Elmar endise ja praeguse peatoimetajaga, kuidas hindavad nemad raadiojaama programmi arengut aastate jooksul ning millisena nad näevad nemad ainult eesti artiste mängiva raadiojaama positsiooni raadiomaastikul tänapäeval ja tulevikus.

1. Kommertsraadiote kujunemine Eestis

Aastal 1990 toimis Eesti riiklik ringhäälingusüsteem ühe teleprogrammi ja kolme raadioprogrammiga. Eraõiguslik meediasüsteem hakkas tekkima juba aastal 1989, kuid väljundini jõuti mõned aastad hiljem. Põhijoon Eesti meedia arengus 1991-1994 oli kiire ja täielik üleminek liberaalsele ajakirjandusmudelile (Paju 2004). Eraõigusliku raadioturu algusajaks võib pidada aastat 1991, kui loodi AS Tartu Raadio ja esimese eetripäevani jõuti sama aasta 30. septembril ning sellele järgnes võistlevalt Raadio Q. Kui Tartu Raadio loomisel oli omanike ringi lisaks eraisikutele kaasatud ka riik, siis esimene täismahus eraõiguslik raadiojaam Kuku käivitus juba pool aastat hiljem, 1. märtsil 1992. aastal. Koos raadiojaamaga loodi ka ettevõtte AS Trio LSL, millest tänaseks on kasvanud Eesti üks suurimaid raadiogruppe, kuhu teiste seas kuulub ka eraldi juriidilise ettevõttena OÜ Raadio Elmar, mille esimeseks juhatajaks oli Jaan Habicht.

Eesti raadiojaamadest katavad avalik-õiguslikud, Eesti Rahvusringhäälingu jaamad kogu Eesti territooriumi, eraõiguslikud ehk kommertsprogrammid levivad väiksemal territooriumil (Luts 2011). Üldjuhul peegeldub leviulatus ka programmi kuulatavuses – mida suuremal alal programm levib, seda rohkem on sellel kuulajaid. Paraku on olemas ka piirkondi, kus saab kuulata vaid üksikuid Eestis tegutsevaid raadioprogramme (Narva ning saared), samas kui Tallinnas on see arv üle kolmekümne. (vt Kultuuriministeeriumi kodulehekülge).

Kui 1991. aasta lõpuks edastati Eestis kolme raadioprogrammi, siis aastal 2013 on raadioprogrammide arv tõusnud 35-ni (vt Tabel 1).

Tabel 1. Meediateenuste load Eestis aastal 2013.

Avalik- õiguslik ringhääling	Üleriigiline raadioteenus	Regionaalne raadioteenus	Rahvusvaheline raadioteenus
Klassikaraadio Raadio 2 Raadio 4 Raadio Tallinn Vikerraadio	Elmar Kuku Pereraadio Retro FM Ring FM Sky Plus Star FM Uuno	100FM DFM Energy FM Euro FM Juminda Poolsaar Kadi Kuma Marta Narodnoje Radio Nõmme Power Hit Radio Päikeseraadio Raadio 7 Radio Mania Russkoje Radio Russkoje Radio Tartu Ruut Semeinoje Radio Sky Radio Spin FM Tre	Raadio Eli

Allikas: Kulturiministeerium.

Aastatel 1992-1994 lisandus Eesti 1,5 milj elanikkonnaga alale 35 raadioprogrammi ning see tekitas vägagi mitmekülgse ja kirju mulje, kus korraga oli kõigil, mida kuulata. Lõhmus ja Vihalemm (2004: 113) on kirjutanud, et tekkinud ja peatselt tekkivad raadiojaamad olid erineva suunitlusega: mõned suunatud kogu Eesti (Kuku, raadio Pulss B3), mõned konkreetsele piirkonnale (Raadio Tartu, Raadio Ring jt), mõned suunitluse poolest kommertsiaalsed muusika-reklaamijaamad (Uuno, Päikeseraadio jt).

Mitmed raadiojaamad on erinevatel põhjustel lõpetanud tegutsemise (Tartu raadio, Mulgi raadio) ning mitmed raadiojaamadest on vahepeal muutnud nime (Eevast sai U-Pop ning sellest omakorda aastal 2008 Spin FM, Easy FM-st sai Star FM). Neid põhjuseid on olnud tõenäoliselt erinevaid, mis puutub Eevasse, U-popi ja Spin FM-i, siis need muutused on seotud formaadimuutustega, kuna reitingud ei vastanud ootustele.

Tänapäevane eraraadiote maastik on oma napilt üle 20 aastase ajaloo jooksul läbielanud mitmeid muutusi. Nagu eelmises lõigus toodud, siis seda läbi uute raadiote tekkimise, vanade kadumise ja nime muutuste. Samuti on aastate jooksul palju muutusi olnud raadiote omanikeringis, kus erinevate raadiojaamade omanikena on olnud nii mitmeid tuntud Eesti ettevõtjaid, kui ka suuri välismaiseid meediaettevõtteid.

Ühtedeks olulisimateks hetkedeks eraraadioturu käekäigus võiks pidada raadiogruppide tekkimist ja nende arengut. Enamjaolt on raadiogrupidel paremad majanduslikud võimalused, kui üksikutel jaamadel ning see tagab ka gruppidesse kuuluvate raadiojaamade pikemaajalisema jätkusuutlikkuse. Lisaks majanduslikule eelisele annab oma ala spetsialistide koondumine ühte raadiogrupperi paremad võimalused kõikide gruppi kuuluvate raadiote programmide arendamisele.

Eestis on kolm erakapitalil põhinevat raadiogrupperi:

- Trio LSL – Raadio Kuku, Raadio Elmar, Raadio Uno, Spin FM, Raadio 100FM, Raadio DFM.
Loodud aastal 1992, oli esimeseks raadiojaamaks selles grupis raadio Kuku.
- Sky Media – Sky Plus, Sky Radio, Retro FM, Energy FM, Russkoje Radio.
Loodud aastal 1995, oli esimeseks raadiojaamaks selles grupis venekeelne Sky Radio.
- AS Mediaholding Invest – Star FM, Power Hit Radio.
Loodud aastal 1999, millal endised Päikeseraadio sagedused koondusid uue omaniku alla, edastamaks raadiot Easy FM. Aastal 2000 nimetati programm ümber Star FMiks.

Raadioprogrammide arv on viimastel kümnenditel püsinud stabiilselt 30 ringis.

2. Uurimisküsimused ja meetodid

2.1 Uurimisküsimused

- Kuidas on raadio Elmar üldine kuulatavus seitsme aastaga 2005-2012 muutunud?
- Millised on muutuste peamised põhjused?
- Millised on Elmari peamised sihtrühmad?
- Kuidas on muutunud Elmari muusikaformaad?
- Kuivõrd vastab raadio Elmar muusikavalik igapäevaste kuulajate eelistustele?
- Kuivõrd mõjutab programmi koostamist raadio Elmar suur fonoteek?

2.2 Meetodid

Uurimisküsimustele otsiti vastuseid läbi püsikuulajate ankeetküsitluse, ekspertintervjuude, TNS Emori kogutud andmete sekundaarse analüüsi ja Elmari programmi analüüsi.

Üheks eesmärgiks on ka tutvustada raadio Elmar ajalugu, arengut, programmilisi tegevusi ning võrrelda raadio kuulatavust vastavalt TNS Emor raadioauditooriumi päevikuuringutele viimase seitsme aasta lõikes. Töös on antud ülevaade raadiojaama programmi muusikalise ja sõnalise osa koostamise metoodikast ning võrreldud muutusi raadio Elmar muusikavalikus viimaste aastate jooksul ning kas ja kuidas on need mõjutanud raadio kuulatavust.

Lisaks on antud ülevaade raadio Elmar muusikavaliku koostamise põhimõtetest ning milline on muusika stiililine ja ajastuline proportsioon raadiojaama *playlistis* tänapäeval ja kuidas see on muutunud viimaste aastate jooksul. Võrreldi kuulatavuse muutust läbi kolme uuringu, seitsme aasta jooksul, mees- ja naissoost raadiokuulajate seas ning kuues erinevas vanuserühmas.

Kvantitatiivuuringu uurimismeetodina viidi läbi küsitlus raadio Elmar Sõprade Klubi liikmete seas, et saada teada nende eelistusi ja arvamusi. Küsitlusankeet koostati Google Docs programmiga. Ankeedi internetileheküljele viide saadeti laiali sõprade klubi e-posti nimekirja kaudu. Elmar Sõprade Klubi liikmeid oli andmebaasis kokku 4836 inimest, lisaks 83 välismaal elavat kuulajat, kes jäeti antud küsitlusest välja.

Küsitlusankeet oli aktiivne ajaperioodil 29.10.2012-11.01.2013. Ankeet saadeti välja üks kord. Ankeet on toodud lisas nr 1 ja kogu küsitluse tulemused lisas nr 3. Küsimusi oli kokku 23, nende hulgas kaks avatud küsimust tugevustest ja nõrkustest ning kuus küsimust (haridustase, vanus, perekonnaseis, elukoht, maakond, sugu), mis käisid vastaja isikuandmete kohta. Küsimused hõlmasid vastajate muusika, saatejuhtide, saate teemade ja ajastute eelistusi ning võimalust avaldada arvamusi erinevatel teemadel.

Käesoleva bakalaureusetöö raames viidi läbi ka ekspertintervjuud raadio Elmar endise ja praeguse peatoimetajaga, uurimaks kuidas hindavad nemad raadiojaama programmi arengut aastate jooksul ning millisena näevad nemad ainult eesti artiste mängiva raadiojaama positsiooni raadiomaastikul tänapäeval ja tulevikus.

Intervjueeritavateks valis autor kaks inimest, kellest üks on raadio Elmar peatoimetajana igapäevaselt seotud raadiojaama juhtimisega ning teine omab üle viieteistkümne aasta pikkust kogemust raadiojaamade juhina:

- Owe Petersell – raadio Elmar üks esimesi saatejuhte ning alates aastast 2004 kuni tänapäevani raadio peatoimetaja.
- Andres Panksepp – raadio Elmar saatejuht ning tegev- ja peatoimetaja aastatel 1998-2004. Alates aastast 2004 Trio LSL Raadiogruppi kuuluva raadio Uno peatoimetaja.

Intervjuu kava on toodud töö lisas nr 4.

Andmekogumise kõigi ülalnimetatud meetodite abil viis läbi töö autor, välja arvatud osas 3.3 kirjeldatud muusikalise maitse uuringud.

3. Raadio Elmar

3.1 Elmari kujunemislugu

Raadio Elmar kuulub Trio LSL raadiogruppi, mis loodi aastal 1992, kui 1. märtsil käivitati esimene täismahus eraõiguslik raadiojaam Kuku. Raadiote Kuku järgnesid Uuno, Eeva ja Elmar (alates 1. detsembrist 1997).

Eestikeelse raadiojaama idee sündis Tartus, selleaegse Kuku raadio Tartu toimetuse juhi, Jaan Habichti ja Rein Langi koostöös. Koos samuti Kuku raadiost tuntud Erki Berendsiga anti sellele mõttele kindlam struktuur ja Eesti tänaseks üks populaarsemaid raadiojaamu oli saamas reaalsuseks. Erki Berends meenutab: “Ma usun, et omal moel sai proov Elmari sünniks tehtud 1993. aasta 24. veebruaril. Vahetult enne vabariigi aastapäeva tekkis hull mõte mängida sel päeval eetris ainult eesti muusikat, soovitatavalt eesti keeles. Miks hull?! Aga sellepärast, et sellal polnud eesti muusika veel peaaegu üldse CD-dele sattunud! Neid lihtsalt polnud! 99% muusikast oli stuudiolintidel, kassetidel ja vinüülplaatidel. Arvutimuusikast sellal isegi ei unistatud. Isetehtud CD-deni jäi samuti omajagu aega! DAT - kassett oli samuti kauge tulevik. Seetõttu polnud raskus mitte muusika olemasolus, vaid selle tehnilises eetrissetoimetamises. Aga nagu selgus, see polnudki üle mõistuse keeruline! Sama kordasime ka järgmistel aastatel ja kuulajate vastuvõtt oli erakordselt positiivne. Ju sealt Rein Langi pähe see mõte idanema jäigi...” (Berends 2013).

Aga vahepeal tulid teised jaamad - Uuno, Tartu Kuku, Mulgi Kuku, mille käivitamised võtsid nii aega kui ka vahendeid. Siiski hakati juba 1997. aastal välja kujundama muusikalist baasi ainult eestikeelseid lugusid mängiva muusikajaama käivitamiseks. Selle tööga tegeles muusikatoimetaja Ulvi Kuhl.

Kuidas sai raadiojaam endale nimeks „Elmar“, on erinevaid arvamusi. Raadio Elmar esimene juht Jaan Habicht väitis alles hiljuti Õhtulehele antud intervjuus: “Nime autor on teadmata, aga rahvaraadio nimi peabki Elmar olema!” (Viira 2012). Töö autor võttis ühendust Erki Berendsiga, et uurida, kas tõesti on viieteistkümnenda aasta tagune raadiojaama nimepanemine asjaosalistel endil ununenud ning selgus, et Berendsil on nimepanemislugu üsna selgelt meeles: “Suvel arutati Tartu lähistel Maramaal uue jaama tulekuga seotud teemasid. Küsimusi oli palju - milline muusika, milline osa on sõnal, milline on programmi ülesehitus.” Küsimusele, kes ikkagi mõtles välja nime

vastas Berends: “Nime (nagu ka Kuku ja Uuno oma) mõtles loomulikult välja Rein Lang isiklikult. Tema nägemuses pidi see olema selgelt rahvusliku koloriidiga maalähedane raadiojaam. Loomulikult pidi sellele sekundeerima ka jaama nimi - uljas maamees Elmar, kes on soe, hea huumorisoone ja väheste pretensioonidega mõnus sell.” (Berends 2013). Just sel samal kogunemisel otsustati, et uus jaam saab eetrise minna ainult väljaspool Tallinnat - Tartust. Berends lisas: “Mingid variandid käisid küll veel läbi aga need heideti üsna kohe kõrvale. Omapoolseid nõuandeid jagasid ka Jaan Habicht, Hannes Astok ja teised, kes kokku puutunud nii muusika kui raadiotegemisega.” (Berends 2013). Septembris 1997 hakati otsima saatejuhte, kuid millist tüüpi inimesi jaam vajab, sellest ei olnud õiget ettekujutust kellelgi. Berends: “Ega me nüüd väga hästi ei teadnud küll, millist tüüpi inimesi uus jaam vajab, millistele parameetritele peab uut tüüpi tegija vastama. Aga nagu ajalugu näitas oli valik osutunud uskumatult õigeks - jaam sai väga populaarseks väga kiiresti. Mõned, kes tulid, olid ja jäid! Mõned lausa siamaani!” (Berends 2013). Inimeste töölevärbamine, kõva töö ja harjutamine algas juba varem, n-ö kuiva trenniga alustati septembris 1997. (Habicht 2013). Treeniti saadete tegemist, mis ei läinud kuhugi, vaid jäi sama stuudio seinte vahele. Kõik treeningsaadet salvestati kassetile, mida pärast üle kuulati, ja mille põhjal sõna otseses mõttes vigadest õpiti.

Üheks väljavalitud saatejuhiks osutus Owe Petersell, kes mäletab, et nimi „Elmar“ kõlas üsna ehmatavalt ja raadiojaamale pandav nimi nendes erilist vaimustust ei tekitanud. Tundus, et nimi on ääretult vanamoodne ja maavillane. (Petersell 2013). Arutleti, et nimi võiks pigem olla „Nostalgia“ või „Romantika“. Saatejuhid olid ise sellises vanuses (20 +...), et Elmar polnud selline poisslapse nimi, mida oma pojale nimeks panna. Tänapäeval ei kujuta enam ettegi, et see sama eestikeelseid laule mängiv raadiojaam võiks kanda mõnd muud nime.

Esimestel aastatel ei olnud Elmaris peatoimetajat. Programmi konsultant oli Kuku raadios töötav Erki Berends ning esimene muusikatoimetaja Ulvi Kuhi. Alustati nelja saatejuhiga: Ruth Moppel, Owe Petersell, Raen Väikene ja Taivo Nigol. Pärilised esimesed sõnad ütles Elmari otse-eetris Ruth Moppel. Esimeseks sageduseks oli kasutada Tallinna sagedus (88,3MHz). Seega programmi tehti Tartus, aga kuulda oli raadio ainult Tallinnas. Üle-eestilise sagedusvõrgu sai raadio Elmar aastal 1998, mil AS Trio LSL omandas raadiojaama Pulss B3 ning likvideeris programmi ja kõik

olid raadiokuulajad ise. Soovisaated on raadio Elmar algusaegadest peale olnud ka raadio üldise muusikavaliku jaoks olulisel kohal. Kui esimeste kuude soovisaadete lugudest moodustasid suurema enamuse Eesti artistid ning kuulajauuringute läbiviimine raadioturul oli veel üsnagi lapsekingades, olid omanikud valmis soovisaadetest saadava info põhjal tegema selle otsustava sammu puhtalt eestikeelsele formaadile üleminekuks ja see toimus koheselt. Võõrkeelseid laule hakati Elmari eetris taasmängima aastal 2000, mil Tanel Padar ja Dave Benton võitsid Eurovisiooni lauluvõistluse looga „Everybody“ ning Elmar sattus sundseisu. Otsustati, et mängitakse ka Eesti artistide võõrkeelseid laule.

Aastal 2000 1. jaanuaril sai Elmar esimese ametliku peatoimetaja, kelleks osutus Andres Panksepp ning tema järglaseks sai aastal 2004 Owe Petersell, kes juhib jaama siiani. Erinevatel perioodidel on Elmari eetrihääli olnud palju: Ave Marleen Rei, Liis Lusmägi, Kati Saara Vatmann, Tiiu Sommer, Erik Henno, Ahto Nellis, Piret Laos jpt. Praegusel hetkel on saatejuhte üheksa: Owe Petersell, Mari-Liis Männik, Kristjan Gold, Tiiu Rööp, Gerli Padar, Veiko Soom, Raen Väikene, Lauri Hermann ja Priit Rand.

3.2 Kuulajauuringute võrdlus Elmari seisukohast

Alates oma tegevusaja esimestest raadioauditooriumi päevikuuringutest on raadio Elmar kuulunud populaarseimate raadiojaamade hulka Eestis. Eelmise kümnendi algusesse jäid uuringuperioodid, millal raadio Elmar edastas ka Vikerraadiot, olles enim kuulatud raadiojaam eestlaste hulgas. Kui arvestada selle ajast mõlema raadio leviala, siis tuli ainult eesti artiste mängiva raadiojaama edu nii mõnelegi ootamatusena.

Käesoleva bakalaureusetöö raames nii kaugeid raadiouuringuid ei käsitleta ning võrdlus on teostatud alates aastast 2005. TNS Emor viib igal aastal, vastavalt aastaegadele, läbi neli raadioauditooriumi päevikuuringut – kevade-, suve-, sügise- ja talveuuring. Üldiselt on nendest neljast uuringust igal aastal raadio Elmar jaoks kõige paremat tulemust näidanud suvised raadiouuringud ning sõltuvalt sellest on käesolevas töös aastate võrdlemiseks kasutatud just neid. Sõltuvalt raadio Elmar muusikaformaadist käsitlevad uuringud ka ainult eestlastest raadiokuulajaid. Võrdluseks on tabelites toodud olulisemate konkurentide kuulajanimbrid samadest uuringutest.

Võrreldes viimase seitsme aasta raadiouuringutest erinevate inimeste hulka, kes kuulasid raadiot vähemalt 15 minuti jooksul nädalas (*weekly reach*), on näha, et raadio Elmar kuulatavus on läbi teinud suuri kõikumisi, kuid kokkuvõttes on märgata langustrendi (vt Tabel 2). Samasuguseid hüppelisi tõuse ja langusi on tabelist näha ka teistel muusikaraadiotel ning ka nendel on üldine kuulatavuse trend enamjaolt langev. Autori arvates võib langevale trendile üheks olulisemaks üldise raadiokuulamise vähenemisele pidada järjest lisanduvat muusika kättesaadavust läbi teiste kanalite (Youtube, Facebook, iTunes jne) ning traditsioonilise raadio kõrval üha enam suurenev internetiraadiote arv, mis alates aastast 2005 on kordades kasvanud (Happy U, Netiraadio.ee jt).

Tabel 2. Raadio Elmar kuulatavus 2005-2012 suveuuringud, eestlased, weekly reach (tuhandetes)

		Raadio Elmar	Raadio Kuku/Tartu Kuku	Sky Plus	Star FM	Vikerraadio	Raadio 3
2005	Reach	294	132	264	144	323	61
	Reach %	39,5	17,6	35,4	19,4	43,4	8,1
2006	Reach	257	124	254	156	315	85
	Reach %	34,6	16,7	34,3	21	42,5	11,4
2007	Reach	259	127	268	184	347	84
	Reach %	35,1	17,2	36,2	24,8	46,9	11,4
2008	Reach	291	129	291	202	325	83
	Reach %	39,2	17,4	39,2	27,3	43,9	11,2
2009	Reach	259	126	259	225	317	74
	Reach %	35,2	17,1	35,2	30,5	42,9	10,1
2010	Reach	258	109	282	192	300	103
	Reach %	35,1	14,9	38,3	26,1	40,9	14,1
2011	Reach	259	127	228	183	362	98
	Reach %	35,2	17,3	31	24,9	49,2	13,4
2012	Reach	262	121	259	195	307	93
	Reach %	35,9	16,6	35,5	26,7	42	12,7

Allikas: TNS Emor päevikuuring

Langust kuulajanumbrites on märgata raadio Elmar puhul eeskätt naissoost raadiokuulajate seas ja viimase kolme aasta jooksul. Kui aastatel 2005-2009 mahtusid naissoost raadiokuulajate kuulatavuse numbrite kõikumised 155 000 ja 165 000 vahele, siis viimasel kolme aastaga on suveuuringutes nende kuulatavuse number langenud 137 tuhandeni (vt Tabel 3). Huvitav asjaolu on see, et kui võrrelda sama

perioodi uuringuid meesoost raadiokuulajate puhul, siis sellist langust kuulatavuses ei ole märgata, pigem vastupidi, viimase kolme aasta jooksul on kuulatavuse numbrid märkimisväärselt tõusnud, kerkides raadio Elmar puhul 2009. aasta 104 tuhandelt 125 tuhandeni aasta 2012 suvel (vt Tabel 4). Arvestades asjaolu, et traditsiooniliselt on raadio Elmar kuulajad 60% ulatuses olnud just naised, siis võib selles täheldada teatud ohumärki tuleviku seisukohalt.

Tabel 3. Raadio Elmar kuulatavus 2005-2012 suveuuringud, eestlased, naised, weekly reach (tuhandetes)

		Raadio Elmar	Raadio Kuku/Tartu Kuku	Sky Plus	Star FM	Vikerraadio	Raadio 3
2005	Reach	134	66	129	74	144	30
	Reach %	39	19,2	37,5	21,4	41,9	8,8
2006	Reach	104	54	123	66	124	38
	Reach %	31,2	16,1	36,7	19,6	37,1	11,4
2007	Reach	107	64	124	82	155	42
	Reach %	30,6	18,2	35,2	23,3	44,3	12
2008	Reach	126	64	143	88	152	45
	Reach %	36,3	18,6	41,3	25,5	44	13,1
2009	Reach	104	60	120	102	150	30
	Reach %	30,9	17,9	35,6	30	44,4	8,8
2010	Reach	107	54	134	80	118	50
	Reach %	30,8	15,7	38,6	23	34	14,4
2011	Reach	111	59	105	84	166	51
	Reach %	32	17,2	30,4	24,3	47,9	14,8
2012	Reach	125	66	126	91	140	43
	Reach %	36,1	19,3	36,5	26,5	40,6	12,5

Allikas: TNS Emor päevikuuring

Tabel 4. Raadio Elmar kuulatavus 2005-2012 suveuuringud, eestlased, mehed, weekly reach (tuhandetes)

		Raadio Elmar	Raadio Kuku/Tartu Kuku	Sky Plus	Star FM	Vikerraadio	Raadio 3
2005	Reach	160	66	135	71	179	31
	Reach %	39,9	16,4	33,6	17,6	44,6	7,6
2006	Reach	152	70	131	90	191	47
	Reach %	37,4	17,1	32,3	22,2	46,9	11,5
2007	Reach	152	63	144	102	191	43
	Reach %	39,1	16,3	37,1	26,2	49,2	10,9
2008	Reach	165	65	148	114	173	37
	Reach %	41,7	16,4	37,5	28,7	43,7	9,5
2009	Reach	155	66	139	124	167	44
	Reach %	38,8	16,5	34,8	31	41,7	11,1
2010	Reach	151	55	147	112	183	53
	Reach %	38,9	14,2	38	28,9	47,1	13,8
2011	Reach	148	68	123	99	196	47
	Reach %	38,1	17,5	31,6	25,5	50,4	12,1
2012	Reach	137	55	133	103	167	50
	Reach %	35,6	14,2	34,6	26,8	43,2	12,9

Allikas: TNS Emor päevikuuring

Sarnaselt mees- ja naissoost raadiokuulajate hulga muutumisele on raadiotele Elmar omamoodi ohumärke märgata, kui võrrelda kuulajauuringute muutust vanusegruppide lõikes. Kuna uuringu tulemuste muutused vanusegruppide puhul ei ole uuringust uuringusse ja aastat aastasse nii märkimisväärsed kui võib olla mõne muu näitaja puhul, siis käesolevas töös on nende demograafiliste näitajate puhul võrreldud kolme aasta suveuuringuid: aastaid 2005, 2009 ja 2012. Vanuse järgi on raadiokuulajad jaotatud kuute erinevasse gruppi: 12-19, 20-29, 30-39, 40-49, 50-59 ja 60-74.

Sõltuvalt raadio Elmar formaadist, on raadio juhtkond oma laiemaks sihtrühmaks valinud raadiokuulajad alates kolmekümnendast eluaastast ja vanemad. Kuna konkurentidest eristumiseks, ei ole raadio Elmar oma muusikavalikus lähtunud mingitest vanuselistest või stiililistest kriteeriumitest, vaid on oma formaadi defineerinud laiemalt, eesti artistide loomina, siis on selline üsnagi lai sihtrühm igati põhjendatud. Natuke kitsama grupina on raadio jaoks oluline vanus 30-59, mis on samuti reklaamikliendi jaoks atraktiivne sihtrühm ning suures osas raadiojaama tegevusi on suunatud just sellele vanusegrupile. Loomulikult ei vaata raadio Elmar

mööda ka noorematest vanusegruppide ning sellega seoses on hea tõdeda, et kui kõige nooremas vanusegrupis on kuulajate arv aastatega vähenenud (vt Tabel 5), mis on mõistetav, siis aste vanemate raadiokuulajate seas on märgata aga samavõrra tõusutrendi (vt Tabel 6).

Tabel 5. 2005, 2009, 2012 suveuuringud, eestlased, 12-19, weekly reach (tuhandetes)

	Raadio Elmar	Kuku raadio/Tartu Kuku	Sky Plus	Star FM	Vikerraadio	Raadio 3
2005	25	9	68	32	11	10
2009	22	8	53	36	16	9
2012	19	4	43	27	12	7

Allikas: TNS Emor päevikuuring

Tabel 6. 2005, 2009, 2012 suveuuringud, eestlased, 20-29, weekly reach (tuhandetes)

	Raadio Elmar	Kuku raadio/Tartu Kuku	Sky Plus	Star FM	Vikerraadio	Raadio 3
2005	33	21	66	36	27	13
2009	34	14	59	42	28	13
2012	38	18	69	41	35	21

Allikas: TNS Emor päevikuuring

Positiivsena toob töö autor uuringutest välja kuulatavuse stabiilsuse vanusegruppides 30-39 ja 60-74. Kõige vanemate raadiokuulajate seas on aastal 2009 olnud suurem kukkumine, kuid eelmise aasta (2012) suveuuringuteks oli kuulajanumber taas tõusnud aasta 2005 tasemele (vt Tabel 7).

Tabel 7. 2005, 2009, 2012 suveuuringud, eestlased, 30-39 ja 60-74, weekly reach (tuhandetes)

vanusegrupp 30-39

	Raadio Elmar	Kuku raadio/Tartu Kuku	Sky Plus	Star FM	Vikerraadio	Raadio 3
2005	47	23	61	40	39	13
2009	48	23	55	55	44	15
2012	46	19	52	41	41	26

vanusegrupp 60-74

	Raadio Elmar	Kuku raadio/Tartu Kuku	Sky Plus	Star FM	Vikerraadio	Raadio 3
2005	65	33	12	6	126	6
2009	55	41	16	16	122	5
2012	66	32	16	10	106	7

Allikas: TNS Emor päevikuuring

Mõtlemapanev ja murettekitav on kuulatavuse langus kahes raadio Elmar jaoks ehk kõige olulisemas vanusegrupis: 40-49 ja 50-59 aastaste radiokuulajate seas. Selles vanuses inimesed moodustavad raadio Elmar kuulajaskonnast kõige suurema ja olulisema vanusegruppi, olles n-ö “põhikuulajad” ning kuulatavuse pidev langus selles grupis mõjutab kõige rohkem ka raadio kogu kuulatavust. Võrreldes kolme aasta suveuuringute numbreid, on näha, et raadio Elmar on seitsme aastaga mõlemas vanusegrupis kaotanud ligi veerandi kuulajatest (vt Tabel 8).

Tabel 8. 2005, 2009, 2012 suveuuringud, eestlased, 40-49 ja 50-59, weekly reach (tuhandetes)

vanusegrupp 40-49

	Raadio Elmar	Kuku raadio/Tartu Kuku	Sky Plus	Star FM	Vikerraadio	Raadio 3
2005	65	19	34	23	55	12
2009	49	17	45	45	47	20
2012	47	23	42	41	57	18

vanusegrupp 50-59

	Raadio Elmar	Kuku raadio/Tartu Kuku	Sky Plus	Star FM	Vikerraadio	Raadio 3
2005	60	26	23	8	65	7
2009	51	24	31	31	59	12
2012	48	25	37	35	55	14

Allikas: TNS Emor päevikuuring

Muudatused raadiouuringute erinevates demograafilistes sihtrühmades on mõjutatud üldistest raadiokuulamise muutustest, kuid jätkuvat langust raadio Elmar jaoks kõige olulisemates sihtrühmades (vanusegrupp 40-59 ja naissoost raadiokuulajad) tuleks vaadelda kui ohtu raadiojaama edukusele ning käesoleva töö autori arvates vajaks see suuremat tähelepanu ning sihipärast tegevust.

3.3 Muusikauuringud raadios Elmar

Muusikauuringuid on Elmaris 15 aasta jooksul tehtud mitmeid, kuid nende tellimine erinevatelt uuringufirmadelt on kulukas ja seetõttu pole uuringuid palju.

Aastal 2011 loodi Elmari Sõprade Klubi, mille üheks eesmärgiks oli muusikatestide läbiviimine. Raadio Elmar koduleheküljele on kirjutatud: „Teiepoolsed hinnangud ja tagasiside raadios Elmar kõlava muusika ja programmi kohta on alati oodatud. Lisaks korraldatakse muusika teste, mille läbiviimisel palutakse Sõprade Klubi liikmete abi (Raadio Elmar kodulehekülg 2013). Uurimuse hetkel kuulub klubisse 4836 liiget ning Elmari kuulaja on alati väga abivalmis kõikides uuringutes ja küsitlustes, mis Elmariga seotud, kaasa lööma. Muusika- ja sõnaliseprogrammi uuringutes on siiani kasutatud Elmari Sõprade Klubi liikmeid kahel korral.

Mõlemal korral saadeti laiali *online*-uuring, kus vastajad kuulasid erinevatest muusikastiilidest kokku pandud lõike (Petersell 2013). Näiteks estraadi kategooriast mängiti ette lõik, kus laulis Heidy Tamme, Uno Loop ja Helgi Sallo. Rock kategoorias pandi lõik kokku Tanel Padarist, Terminaatorist ja Rock-Hotellist. Veel sisaldas test järgnevaid kategooriaid: tantsumuusika, folkmuusika, popmuusika, süldimuusika (rahvalikud šlaagrid) jt. Vastajad said iga stiili puhul vastata: meeldib väga, meeldib, pigem ei meeldi, üldse ei meeldi. Taolise testimise tulemusena saadakse teada, missuguse kategooria laule lisada tunnikella rohkem ja milliseid vähem. Raadio Elmar tunnikellad ei põhine ainult nendele uuringutele, sest tuleb arvestada faktiga, et vastajad on inimesed, kes kuulavad Elmarit stabiilselt ning neile see raadiojaam meeldib. Raadio Elmar tunnikelladest vaata lähemalt alapeatükki 5.1.

Et kätte saada ka nende inimeste arvamust, kes ei kuulu Elmari Sõprade Klubisse ja, kes ehk kuulavad Elmarit harvem, kasutatakse erinevaid uuringufirmasid. Testitud on laule iseseisvalt kui ka muusikastiile üldiselt. Testimine toimub nii, et uuringufirma selekteerib raadiojaamale välja grupi vastavalt sellele, mis sihtgrupp parasjagu

huvitab. Näiteks aastal 2004 osales auditooriumiuuringus ligi 150 inimest. Raadios Elmar produktsioonis tehakse valmis 100 6-sekundi pikkust laululõiku ehk *hook'i*. Inimesed tulevad kokku ja kõigile mängitakse samad helilõigud ette ning siis tuleb neid hinnata. Hindamine on siiani käinud kümnepalli süsteemis. Taolistes uuringutes tuleb alati välja ootamatusi ja kinnitusi. Näiteks on saadud kinnitust sellele, et estraadimuusikat armastavad eestlased endiselt, aga etteaimamatult on ilmnenud, et väga kõrgel kohal on ka folkmuusika.

Omamoodi muusikauuringuteks nimetatakse raadios Elmar ka igapäevaseid soovisaateid. Raadiokuulajad helistavad soovisaatesse ning küsivad soovilaulu. Umbes poole aastaste vahedega võetakse ette kõik soovisaadetes tellitud lood ja saadakse teada, mis on antud perioodi populaarseimad lood. Seda jälgitakse ka jooksvalt. Hetke n-ö kuumimad lood on kategoorias *current* ning seal olevaid laule mängitakse tunduvalt sagedamini, kui mõnes teises kategoorias olevaid laule. Mida rohkem inimesed konkreetset laulu soovivad, seda suurem võimalus on samal laulul pääseda *current*-kategooriasse ning seda enam kuuleb laulu igapäevases *playlistis*.

4. Raadiokuulajate kvantitatiivuuring

4.1 Valim

Valimi moodustamise põhimõtted ja kasutatud küsimustikku on kirjeldatud meetodite alapeatükis (2.2). Ankeete saadi tagasi 1205, millest 10 kustutati, kuna need olid tühjad. Seega jäi uuringus osalenud vastajate arvuks 1195. Tühjade ankeetide põhjuseks võib pidada vanemaealiste inimeste kogenematust arvuti kasutamisel.

Täielik valimi struktuur, kõikide isikuandmete tulemustega, on saadaval lisas nr 2. Lisas nr 2 toodud valimi struktuuri tabeli järgi saab lisada, et vastajad on enamasti abielus ja kesk-, või keskeri haridusega. Kõige arvukamalt osalesid küsitluses Harjumaa elanikud, järgnesid Tartumaa ja Pärnumaa, mis on ka rahvaarvu poolest Eestis esirinnas.

Järgnevas tabelis on ülevaade valimi põhiandmete struktuursest jagunemisest ja toodud välja samad andmed Eesti kohta. Tabelist on näha, et kõige rohkem oli vastajate hulgas Harjumaal elavad naisterahvaid vanuses 50-59 aastat. Ligikaudu samapalju osales küsitluses 30-39 aastaseid inimesi ja mõne protsendi võrra vähem 40-49 aastaseid.

Tabel 9. Küsitluses osalenute ja Eestis elavate inimeste üldandmed

	Andmed küsitletutest		Andmed Eesti kohta	
	Vastajate arv	%	Eestis kokku	%
	1195	100%	1 339 662	100%
Mehi	376	32%	617 862	46%
Naisi	810	68%	721 800	54%
Vanus				
alla 20	50	4%	277 237	21%
20-29	147	12%	206 274	15%
30-39	281	24%	186 917	14%
40-49	252	21%	178 127	14%
50-59	294	25%	181 225	13%
60-69	137	12%	136 792	10%
üle 70	24	2%	172 999	13%
Elukoht				
Harjumaa	293	25%	529 898	40%
Hiiumaa	1	0%	9 984	1%
Ida-Virumaa	21	2%	166 548	12%
Jõgevamaa	84	7%	36 406	3%
Järvamaa	60	5%	35 926	3%
Läänemaa	28	2%	27 187	2%
Lääne-Virumaa	91	8%	66 701	5%
Põlvamaa	43	4%	30 692	2%
Pärnumaa	134	11%	88 137	7%
Raplamaa	38	3%	36 587	3%
Saaremaa	14	1%	34 527	3%
Tartumaa	201	17%	150 900	11%
Valgamaa	37	3%	33 728	3%
Viljandimaa	87	7%	55 054	4%
Võrumaa	45	4%	37 387	3%

Allikas: Statistikaamet, küsitluse valim

Järgmises tabelis on toodud võrdlus Sõprade klubi liikmete osakaalu ja nende seast küsitluses osalenute vahel.

Tabel 10. Sõprade klubi liikmed ja nende osalus küsitluses.

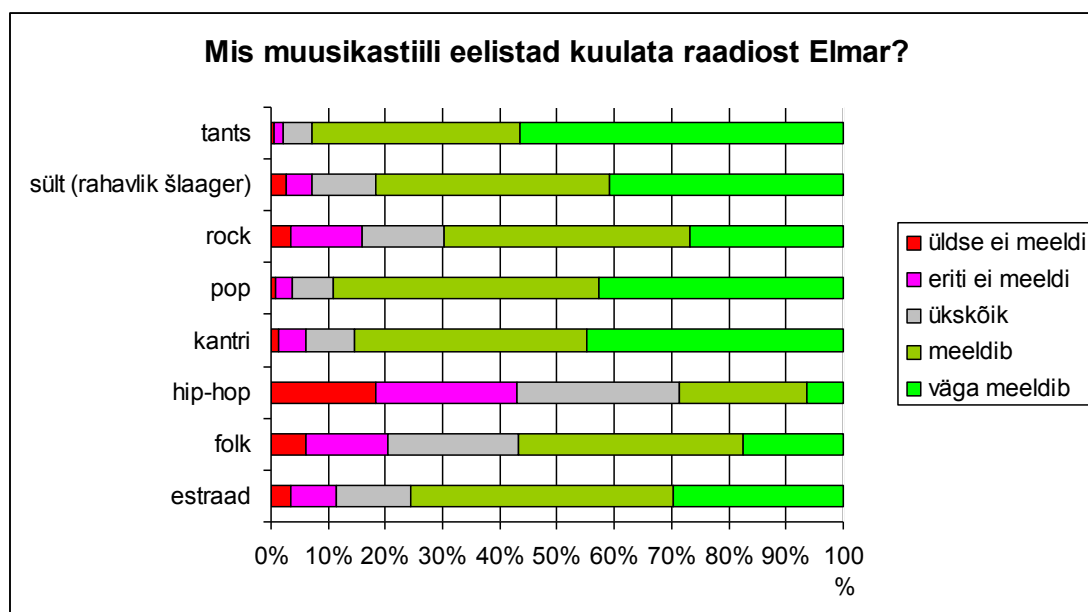
	Küsitluses osalenud in. arv	Sõprade klubi liikmete arv	Küsitluses osalnud liikmete osakaal koguarvust (%)
Kokku	1195	4836	25%
Mehi	376	1656	23%
Naisi	810	3180	25%
Vanus			
alla 20	50	386	13%
20-29	147	764	19%
30-39	281	1154	24%
40-49	252	995	25%
50-59	294	1000	29%
60-69	137	456	30%
ül 70	24	75	32%
Maakond			
Harjumaa	293	1153	25%
Hiiumaa	1	10	10%
Ida-Virumaa	21	74	28%
Jõgevamaa	84	289	29%
Järvamaa	60	262	23%
Läänemaa	28	116	24%
Lääne-Virumaa	91	350	26%
Põlvamaa	43	209	21%
Pärnumaa	134	536	25%
Raplamaa	38	190	20%
Saaremaa	14	73	19%
Tartumaa	201	761	26%
Valgamaa	37	175	21%
Viljandimaa	87	359	24%
Võrumaa	45	182	25%

Tabelit uurides selgub, et raadio Elmari Sõprade Klubi liikmetest umbes 25% osales küsitluses. Suhteliselt kõige enam võtsid küsitlusest osa kõige eakamad ehk üle 70 aastased (32%). Arvuliselt on seda vanuseklassi klubi liikmete seas aga kõige vähem. Naiste ja meeste osakaal koguarvust on paariprotsendilise vahega. Maakonna kaupa võrreldes saadeti protsentuaalselt kõige rohkem tagasisidet Jõgevamaalt, järgneb Ida-Virumaa ja võrdselt Tartumaa ning Lääne-Virumaa.

4.2 Kuulajate ootused raadio Elmar programmile

Järgnevalt on analüüsitud küsitluse tulemusi. Esimeste küsimustega sooviti teada saada, kui sageli kuulatakse raadiot Elmar ja kuna ning kus viibides seda tehakse. Vastanutest 49% ei määratle, mis ajal nad eelistavad raadiot Elmar kuulata ja vastavad: kuidas kunagi. Samale küsimusele vastas 25%, et eelistavad raadiot kuulata päeval ja 16%, et hommikul. 59% vastanutest kuulab raadiot kodus (järgneb töö ja autos) ning 85% teeb seda sagedusega iga päev või peaaegu iga päev.

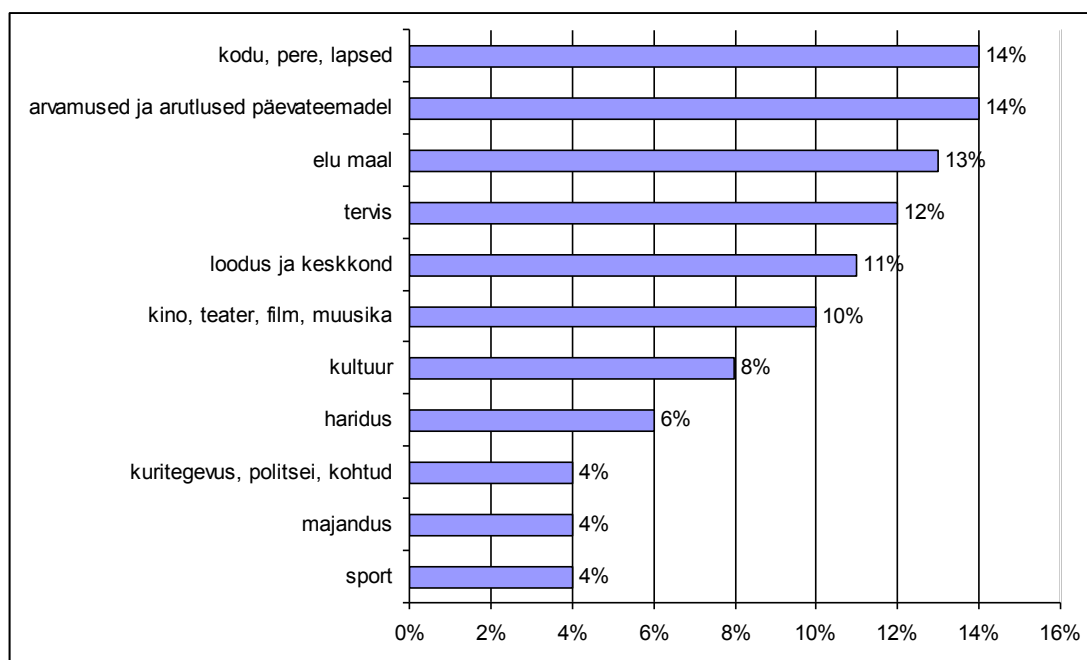
Küsimusele, mis ajastu laule eelistatakse raadiost kuulata, vastas 38% inimestest, et tänapäeva (2000-2012), 25% et kaheksakümnendaid ja 24%, et üheksakümnendaid. Järgmine joonis illustreerib vastajate arvamuse jagunemist muusikastiilide vahel protsentuaalselt. Täpsed arvud on saadaval lisan nr 3.

Joonis 2. Muusikastiili eelistused (vastajate arvamus protsentuaalselt)

Kõige kõrgem mitte meeldimise protsent (18,4) oli muusika žanril hip-hop, mis kokku vastusevariandiga “eriti ei meeldi” ja “üldse ei meeldi”, andis kokku 43% vastajate häältest. Samas on “hip-hop’i” suhtes vastajad kõige ükskõiksemad või vastanud, et ei oska vastata (28%). Samuti ei osatud vastata või jättis ükskõikseks muusikastiil “folk” (23%). Kõige rohkem meeldib küsitluses osalenud raadiokuulajatele tantsu muusika (~57%), järgneb “kantri” ja “pop” ning paari protsendiga jääb neist taha “sült” (rahvalik šlaager).

Allolevalt jooniselt on näha, milliseid teemasid raadio Elmar võiks küsitluses osalenute arvates rohkem kajastada. Vastajad võisid valida mitu vastusevarianti. Jooniselt on välja jäetud kaks kõige väiksema tulemuse saanud vastusevarianti: poliitika ja muu.

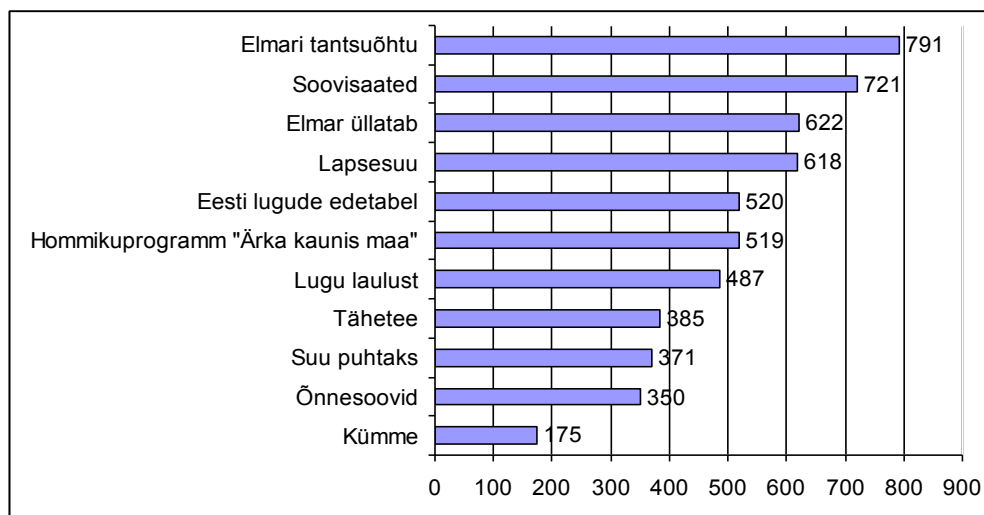

Joonis 3. Milliseid teemasid võiks Elmaris rohkem kajastada?

Kõige enam soovivad kuulajad, et kajastatakse rohkem kodu, pere lastega seonduvat (14%); populaarsed on ka arvamused ja arutlused päevateemadel (~14%) ja elu maal (~13%). Kõige vähem huvitab kuulajaid poliitika (2%), järgnevad sport; majandus; kuritegevus, politsei, kohtud. Nagu jooniselt näha on vahed enamuste teemade eelistuste vahel väikesed. Selle põhjuseks võib olla see, et raadio Elmar püsikuulajad kuulavad raadiot pigem muusika pärast ning niigi väikse proportsiooniga sõnalise osa teemade valik ei ole neile oluline. Kolm teemat, mida peeti vähem oluliseks, on

meelelahutuslikust kontekstist kaugel ning saavad igapäevaselt raadio Elmar eetris vähe tähelepanu.

Küsimusele kas kuulatakse mõnd spetsiaalset saadet vastas 40% vastanutest jah sageli, ja 34%, et mõnikord. Kuulatavaimad saated (Joonis 4) vastanute arvates on Elmari tantsuõhtu (14%), soovisaated (13%) ja proportsionaalselt võrdselt järgnevad saated “Lapsesuu” ja “Elmar üllatab”.

Joonis 4. Raadio Elmar saadete kuulatavus (vastajate arv)

Kõige vähem kuulab antud valimis osalenud kuulajatest saadet “Kümme” (3%) ja “Õnnesoovid” (6%).

Küsimusele, milliseid raadiojaamasid veel kuulatakse, jagunesid vastused järgmiselt – kõige enam eelistati Star FM-i, järgnes SKY+ (vt Tabel 11). Küsitluses kuuenda koha saanud Raadio 3 on nüüdseks vahetanud nime ning alates märtsist 2013 on tegemist Retro FM-ga.

Tabel 11. Teiste raadiojaamade kuulatavuse edetabel

I	Star FM	22%
II	Sky+	17%
III	Ei kuula ühtegi teist raadiojaama	13%
IV	Vikerraadio	12%
V	Uuno	9%
VI	Raadio 3	7%
VII	Ring FM	5%
VIII	Kuku	5%
IX	Raadio 2	4%
X	Kohalikud jaamad	4%
XI	Klassikaraadio	2%

Küsimusele, kas Elmar on parem teistest raadiojaamadest vastasid pooled, “jah, kindlasti” ja 36%, “mõnevõrra”. Peamiseks põhjuseks toodi välja muusikavalik (26%), teiseks eesti keel (25%), kolmandaks saatejuhid (19%) ja neljandaks programmi meeleolu.

Raadio Elmar tugevustena toodi välja kõige enam eesti ja/või eestikeelset muusikat; kiideti saatejuhtide positiivsust ja korrektset emakeele kasutust, samuti suhtlemisoskust ja viisakust. Veel positiivseid arvamusi: puudub tühi jutt ja labasus; saatejuhtide omavaheline läbisaamine; kuulajatele mitte oma arvamuste pealesurumine; igale vanusele ja maitsele; hea levi; huvitavad saated; soovisaated, üllatused, tantsuõhtu; ei räägita liiga palju poliitikast; apsud keeratakse naljaks. Kõlama jäi veel, et saab kaasa laulda ning juttu ja muusikat kokku on mõõdukalt.

Peamiste nõrkustena nimetati järgmisi: ei mängita alati soovilugu; halb levi (Lääne- ja Ida-Virumaal); vähe poliitikat; reklaami on natuke palju; sporti võiks rohkem olla; ei saa ühendust raadioga; saatejuhid räägivad teineteisest üle; inglise- ja venekeelseid laule võiks olla; liiga vara lõpeb programm; soovisaade liiga lühike; üllatus/tüngakõned; uusi laule mängitakse liiga palju; SMS mängud.

Tugevuste ja nõrkuste kohta olid tulemused üsnagi vastakad, mida keegi tõi tugevuseks, seda tõi teine nõrkuseks. Nagu öeldakse, nii palju kui on erinevaid inimesi, on erinevaid arvamusi. Positiivne on, et jagati soovitusi.

5. Raadio Elmar programm

Antud peatükis kirjeldatakse raadio Elmar programmi, muusikaformaati ja programmi võrreldes McLeish nõuannetega ja tuuakse välja, milliseid neist täidetakse või mitte, samuti võrreldakse erinevate muusikaeelistuste uurimuste tulemusi. Lisaks on toodud töö autori ettpanekuid ja arvamusi raadio tegevuse parendamiseks.

5.1 Programmi koostamise põhimõtted ja praktika Elmaris

Raadios Elmar kõlav programm vaadatakse üle iga kolme kuu tagant. Otsustatakse, kas on tarvis teha muusikalise poole peal muudatusi või näiteks lisada uusi rubriike. Kolmekuuline tsükkel on seotud aastaaegadega. Igal aastaajal on vastavad helilised kõllid ja rubriigid. Ühtlasi on Elmari eetris lisaks tavapärasele lauludele suvel suvisemad ja helgemad lood (nt Jaak Joala “Suveöö”) ning näiteks sügisel on lood rahulikumad ja morbiidsemad (nt Ivo Linna “Taas punab pihlapuid”).

Argipäevaprogramm on jaotatud kolmeks: hommikuprogramm (6-10.00), päevaprogramm (10-15.00) ja õhtuprogramm (15-19.00). Nii hommikuprogrammis kui ka õhtuprogrammis on alati eetris kaks saatejuhti korraga. Õhtuprogrammi kaks viimast tundi moodustab soovisaade „Soovide aeg“, mis ka antud töö raames läbi viidud küsitluse põhjal on raadiokuulajate üks lemmikutest.

Nädalavahetuse hommiku- ja päevaprogramm, sisaldavad palju selliseid saateid, mis eeldavad rohket kuulajate osavõttu („Lotokarussell“, „Sõnumisoovid/internetisoovid“ jne).

Igal täistunnil (argipäeviti 6-19.00, nädalavahetusel 9-16.00) kõlavad Kuku raadio uudised, mis hoiavad kuulajaid kursis kõige toimuvaga. Igal täistunnil ja pooltunnil vahendatakse kuulajatele ilmateadet.

Kui saatejuht läheb stuudiosse, siis on talle ette antud laulude nimekiri ja täpne kontseptsioon, mida mis kell tuleb mängida. Laulude vahele on paigutatud ka erinevate rubriikide helilised kõllid ning reklaamipausid. Juhtkonna ja saatejuhtide vaheline kokkulepe on, et saatejuht võib vajadusel teha *playlistis* minimaalseid muudatusi. Kindlasti on oluline, et reklaamipausid kõlaksid õigetes kohtades (igal veerandtunnil, pooltunnil ning kolmveerandtunnil). Üle vabariigi on Elmaris

planeeritud kolm reklaamipausi, kuid vahetult enne tunni lõppu kõlab eraldi reklaamiplokk veel Lõuna- Eestis, Kesk-Eestis ning Pärnus ja Pärnumaal.

Playlistid tekitab stuudioarvutisse muusikatoimetaja. Selleks kasutatakse raadios Elmar programmi nimega Powergold. Kui uus saabuv laul on paigutatud muusikatoimetaja arvates õigesse kategooriasse, siis pannakse laulule juurde hädavajalikud märkused. McLeish on toonud välja viis punkti, mida peaks iga laulu juures määrama: laulu kõla (rock, heavy metal jt), laulu tempo (aeglane, keskmine, kiire jt), laulu vokaal (mees, naine, duett, ansambel, uustulnuk, staar), laulu ajastu (kolmekümnendad, neljakümnendad, viiekümnendad jne) ning laulu esitav kollektiiv (big bänd, keelpillid, militaarne, puhkpillid, orkestriga, koorilaul). (McLeish 2005: 160) Raadios Elmar McLeishi nõuandeid päris igal sammul ei järgita, sest *playlisti* koostamise aluseid on kohendatud vastavalt formaadile sobivusega, infotehnoloogiliste võimalustega ning igapäevatöö praktilisusest ja mugavusest lähtudes. Iga laulul on küll määratud tempo, aga näiteks ei määrata laulu kõla, vaid määratakse meeleolu (väga positiivne, rõõmus, neutraalne, kurb, melanhoolne). Määratakse, kas laulu esitab mees või naine, on tegemist duetiga, suurema koosseisuga või hoopis instrumentaalpalaga. Kas tegemist on suurema orkestri või hoopis koorilauluga ei järgita, kuid alati pannakse juurde missuguse tempoga signatuur võib laulule järgneda.

Ühtlasi on Elmaris määratud ka see, et ühes tunnis ei kõlaks ühelt ja samalt artistilt või ansambli mitu laulu. Näiteks ei tohi raadios Elmar kõlada samas tunnis ansambel Rock-Hotel ja Ivo Linna sooloartistina. Samuti on juhtkonna poolt keelatud ühes tunnis mängida laulust kaht erinevat versiooni. Näiteks Silvi Vraidi esituses “Selliseks ma jään” ning sama laul Hedvig Hansoni esituses. Erandiks on saatekavas olev rubriik “Kaks ühest”, kus tutvustatakse ühe laulu erinevaid versioone.

Iga tunni kohta on Elmaris koostatud tunnikell ja need on koostatud järgides konkreetseid kellaegu. Hommikune ja n-õ kojusõidu tund on tunduvalt tihedam kui näiteks päevane kell 13. Tunnikella moodustavad erinevate kategooriate laulud ning seal vahepeal erinevate rubriikide helilised kõllid ning paika on pandud ka koht, kus saatejuht räägib ja kui kaua umbes rääkimiseks aega on. Elmaris ei ole need üldjuhul rangelt määratletud ja nagu ka eespool öeldud, võivad saatejuhid ise teha tunnis mõningaid korrekture.

Asi, mida McLeish (2005) soovib ja mida tegelikult raadios Elmar ei jälgita on see, et pärast uudiseid on tempo maas ning, et seda taastada, peaks uudistele järgnema lugu, mis algab pikema introga ja oleks tempokas. Raadios Elmar on pärast täistunniudiseid saatejuhi sõnavõtt, mis venib mõnikord kolme-nelja minutiliseks ning see tõmbab tempot veelgi alla.

Seni ei ole tähelepanu pööratud sellele, et rohkem kui kaks sarnase pikkusega lugu ei tohiks kunagi järjest kõlada. Sellest aspektist ei jälgita Elmaris eetris kõlavaid laule absoluutselt. Vahel üritatakse jätta mõni pikem lugu tunni lõppu, kuid muul ajal pikkust ei jälgita.

Kui laul on värske ja inimestele tundmatu, peaks olema tunnikell sätitud nii, et see vähetuntud laul on kahe juba kõigile teada tuntud laulu vahel (McLeish 2005:162). Peaaegu iga tunni alguses kõlab Elmaris laul kõlliga "Uus Elmaris" ja sellele järgneb reklaamipaus.

McLeish on veel välja toonud punkti, et igapäevased rubriigid ja sõnavõttud võiksid eetris kõlada enam-vähem samal ajal. (McLeish 2005:158-166). See on punkt, mida raadios Elmar järgitakse. Kindlad positsioonid on tunnikellas määratud ilmateatele, reklaamipausidele, liiklusinformatsioonile, erakuulutustele, väiksematele saateosadele ja saatejuhtide sõnavõttudele.

Muusikatoimetaja laseb arvutil teha *playlisti* ning seejärel käib kõik lood ka ükshaaval läbi, sest kuigi arvutile on antud käsud, tuleb kontrollida, et ühes tunnis ei oleks sama artisti või kaht naislauljat kõrvuti.

5.2 Raadio Elmar muusikaformaad ja selle muutus läbi aastate

Raadio Elmar on formaaditud muusikaga raadiojaam. Alapeatükis 3.1 selgub, et algusaegadel ei mänginud Elmar ainult eestikeelseid laule ja see oli koheselt üks suur formaadi muutus, kui otsustati võõrkeelsed lood välja jätta. Esimestel aastatel mängiti ennekõike seitsme-, ja kaheksakümnendate muusikat. (Petersell 2013). Ei möödunud päevagi, kui ei oleks eetris kõlanud mõni laul ansambli Kollane Allveelaev G („Ihkan koju“, „Täna ilma piimata“ jpt) või mõni legendaarne Anne Veski lugu („Roosiaia kuninganna“, „Jätke võtmed väljapoole“ jpt). Palju oli võimalik kuulda ka Tõnis Mägi, Ivo Linna, Karl Madise, Marju Läniku, Tarmo Pihlapi, Mati Nuude jt esitatud laule.

Aastal 2000, kui Tanel Padar ja Dave Benton võitsid lauluga „Everybody“ Eurovisiooni lauluvõistluse, sattusid raadios Elmar töötavad inimesed dilemma ette, kas mängida inglisekeelset võidulaulu või mitte. Otsustati, et kui tegu on Eesti artisti või ansambliga, siis erandkordadena on lubatud ka võõrkeelsed laulud. Alates sellest asjast on võimalik kuulda Elmari eestri näiteks ansamblit Vanilla Ninja, Mr. Lawrence, Ewert & Two Dragons jpt. Siiski on võõrkeelsetel lauludel väike protsent muusikas, mida Elmarist kuulda saab.

Elmari muusikavalik on läinud ka nooremaks. Seda nii stiililiselt kui ka lauljate mõttes. 15 aastat tagasi ei tekkinud nii palju noori lauljaid juurde, kui tänapäeval ning kui Elmar 1997-aastal alustas, siis polnud laulude salvestamine niivõrd lihtne, kui on seda tänapäeval. Muusikul polnud sel ajal ka niivõrd palju väljundeid, kuhu oma värsket loomingut saata ja pigem mõttest loobuti. Elmaris otsustati välja hakata andma plaate ning nimeks sai sarjale „Elmari Tantsuõhtu“ ning esimene plaat ilmus aastal 2001. Seal peal olid tuntud ja armastatud artistide esitatud laulud nagu näiteks Anne Veski, Mati Nuude, Tarmo Pihlap jt. Kahjuks ei õnnestunud töö autoril saada täpset ülevaadet, kui palju laule registreeriti Eesti Autorite Ühingu aastaid tagasi ja praegu, kuid kinnitust uute laulude arvu igaaastasele juurdekasvule annab Eesti Autorite Ühingu avalikult saadaolev info. Sellest ilmneb, et aastal 1997 jaotati autoritasusid 529 eesti autorile ja muusikakirjastajale, aastal 2005 jaotati autoritasusid 1646 autorile ning aastal 2011 jagunesid autoritasud juba 2276 autori vahel. (vt Eesti Autorite Ühingu kodulehekülge 2013). Siinkohal peab autor vajalikuks mainida, et nendes numbrites on arvestatud ka süvamuusika osa.

Uute laulude ja noorte lauljate tekkele on kaasa aidanud erinevad lauluvõistlused ning superstaari otsingud. Telesaade „Eesti otsib superstaari“ jõudis Eestisse aastal 2007 ning esimeseks võitjaks osutus Birgit Ölgemeel. Järgnevate aastate jooksul ilmus raadio Elmar fonoteeki Birgiti esituses mitmeid uusi laule („Kas tead mida tähendab“, „Kahe vahel“ jne). Samal aastal saates osalenud Luisa Värk on samuti raadio fonoteeki rikastanud („Kodu“, „Kui sa teaks“ jne). Järgnevatel aastatel lisandus Eesti muusikamaastikule suurtes kogustes uusi artiste ja ansambleid: Jana Kask, Liis Lemsalu, August Hunt, Põhja-Tallinn ja Ott Lepland. Just Ott Lepland on olnud pikalt üks enimmängitud artiste raadios Elmar. 2012. aastal toimus Elmaris „Aastalaul 2012“ valimine, kus inimesed hääletasid oma lemmiklaulu poolt ning Ott Leplandi

laul „Kuula“ võitis ülekaalukalt. Ka aastal 2011 võitis Ott ja lauluga „Tunnen elus end“.

Väga palju uut muusikat saabub seoses võistlusega „Eesti Laul“, mis omakorda annab n-ö tuult tiibadesse paljudele noortele muusikutele (Loss Paranoias, Outloudz, Malcolm Lincoln jt) ning tuletab meelde mõnda aega lavalaudadel esinenud ansambleid ja artiste (Traffic, Orelipoiss, Kait Tamra jt).

15 tegutsemisaasta jooksul on raadio Elmar fonoteek kasvanud märkimisväärselt, mis suuresti rikastab programmi. Kui algusaastatel oli fonoteegis umbkaudu 800 laulu, siis nüüdseks on see suurenenud 10 000 lähedusse. Tänapäeval saabub praktiliselt iga päev Elmarisse uusi laule, kuid need kõik ei pääse Elmari eetrisse. Kindlaks on jäänud piir, et näiteks helikandja „Eesti ropplaul“ pole Elmaris iialgi kõlanud. Owe Petersell peab suurt fonoteeki teiste jaamade ees eeliseks: „Ma arvan, et see on eelis, kuigi see sõltub puhtalt kuulajast, et kes mida tahab saada. Kui inimene tahab ikkagi oma kindlat hitti kätte saada, siis see on tema jaoks puudus. Aga inimese jaoks, kes eelistab mitmekesisemat muusikavalikut, on see eelis.“ (Petersell 2013). McLeish hoiatab liiga laiaulatusliku muusikavaliku kasutamise eest, sest lõpptulemus võib mitte kellelegi meeldida. (McLeish 2005:160). Töö autori arvates on ulatuslik ja väheste piirangutega fonoteek taas näide Elmari omapärase ja programmikoostamise põhimõtete erinevustest tavapärase muusikaraadiotega.

Hea ülevaate Elmari muusikaformaadist ja raadiokuulajate soovidest, annavad kolm raadio Elmar eetris reklaamikampaania vormis läbiviidud küsitlust. Aastal 2006 „Elmari lemmiklaul“, aastal 2007 toimunud „Elmari lemmiklaulja“ ja aastal 2009 „Elmari lemmikansambel“ (vt Raadio Elmar kodulehekülg 2013)

Elmari lemmiklaulu valimisel 2006 selgitati välja 1000 parimat eestikeelset laulu läbi aegade ning esiviisik kujunes alljärgnevaks:

- „Suudlus läbi jäätunud klaasi“ Ruja
- „Koit“ Tõnis Mägi
- „Käime katuseid mööda“ Smilers
- „Kaks südant“ Joel Steinfeldt

- „Iseendale“ Ines

Elmari lemmiklaulja valimisel 2007 osales pisut üle 4000 raadiokuulaja. Esiviisik kujunes alljärgnevalt:

- Ivo Linna
- Mati Nuude
- Tarmo Pihlap
- Vello Orumets
- Anne Veski

Elmari lemmikansambli valimisel 2009 pakuti välja ligikaudu 100 erinevat ansamblit ja esiviisik kujunes alljärgnevalt:

- Kukerpillid
- Rock-Hotel
- Terminaator
- Meie Mees
- Smilers

Lemmikute valimine annab tõestust sellele, et ükskõik, kui palju tuleb juurde noori ja andekaid lauljaid, siis eestlased armastavad endiselt ka vanu ja tõeliselt häid tegijaid ning kuigi vanemate lauljate osakaal on Elmari eetris pisut vähenenud, ei kao nad sealt kuhugi. Mitmel raadio Elmar lemmiku valimisel on osalenud üle 4000 inimese. Raadio jaoks näitab see seda, kui oluline on muusikavalikus säilitada piisavalt suur osa nende artistide esitatud loomingut. Needsamad läbi viidud küsitlused on raadio Elmar juhtkonna jaoks olnud alati väga olulised. Töö autor on seisukohal, et taolised küsitlused on mõjutatavad väga paljudest faktoritest. Näiteks sõltub, missugune on parajasti oma lemmiku poolt hääletava inimese meeleolu jne.

5.3 Muusikaprogramm

Eesti rahvusringhäälingu tellitud ja Turu-uuringute aktsiaseltsi poolt eelmisel aastal läbiviidud küsitluses “Eesti elanikkonna meediateemaline arvamusuuring 2011” uuriti muu hulgas, milline raadiojaam pakub kõige sobivamat programmi. Sobivuse hindamisel paluti vastajatel avaldada arvamust viie teema lõikes: muusika, taust muudele tegemistele, hommikuprogramm, uudised ning ühiskonna- ja poliitikasaated. Kui viimase kolme teema puhul olid raadio Elmar tulemused enam-vähem võrdsed teiste populaarsemate muusikajaamadega, siis muusika kuulamisel eelistas raadiot Elmar 25% vastanutest ja muusikalise tausta loomisel 26% vastanutest, jättes konkurendid nende teemade puhul kaugemale maha (Kaldaru 2011).

Antud uuring näitab, kui oluline on raadio Elmar positsioon raadioturul meelelahutajana ja positiivse emotsiooni loojana, mitmekesisist ja kvaliteetset muusikat pakkudes. Käesolevas alapeatükis annab töö autor ülevaate raadio hetke muusikavalikust ja võrdleb seda neli aastat tagasi mängitud muusikaga ning käesoleva töö raames “Elmari sõprade klubi” liikmete seas läbiviidud küsitluse tulemustega.

Raadio Elmar muusikavaliku üheks peamiseks erinevuseks võrreldes teiste muusikajaamadega, lisaks ainult eesti artistide mängimisel, on fonoteegi suurus. Kui Trio LSL Raadiogrupperi kuuluva muusikajaama raadio Uno aktiivsesse fonoteeki kuulub kuni 800 laulu ja raadio Spin FM igapäevasesse muusikavalikusse veelgi vähem, maksimaalselt 300 laulu, siis raadio Elmar igapäevases kasutuses olevasse fonoteeki kuuluvate laulude arv ulatub 10 000 lähedusse. Kindlasti annab laiaulatusliku fonoteegi kasutamine parema võimaluse pakkuda raadiokuulajale mitmekesisemat muusikavalikut ja toetab juhtkonna strateegiat olla raadiojaam, mis on suunatud väga laiale sihtrühmale ning erinevalt traditsioonilistest muusikajaamadest ei ole nii rangelt piiratud demograafiliste ja muusikastiililiste kriteeriumitega, lähtudes peamiselt kahest suunast – eestlased ja eesti muusika.

Hetke muusikavaliku kirjeldamise aluseks on raadio Elmar eetris 2012 aasta suvel (juuni-august) mängitud artistid. Igapäevaste *playlistide* koostamisel lähtutakse tavaliselt erinevate artistide stiililisest jaotusest, kus esitajad on jaotatud kategooriatesse vastavalt nende poolt esitatavale muusikastiilile. Raadio Elmar puhul on kasutuses seitse erinevat kategooriat. Omakorda on kategooriatesse jaotatud ka laulud eraldi, lähtudes iga laulu tempost, meeleolust, ajalisest sobivusest, väljalaske

aastast jne. Iseloomustamaks muusikavalikut ja selle võimalikku muutust ajaperioodis sobib kõige paremini artistide jaotus muusikastiili järgi.

Nagu eelpool mainitud lähtub raadio Elmar *playlistide* koostamisel seitsmest kategooriast:

- 1) Estraad (Vello Orumets, Jaak Joala, Uno Loop, Heli Lääts, Laine)
- 2) Folk (Kukerpillid, Liisi Koikson, Jaan Tätte, VLÜ, Untsakad)
- 3) Kantri (Joel Steinfeld, Justament)
- 4) Pop (Anne Veski, Ivo Linna, Ines, Ott Lepland, Lenna Kuurmaa, Traffic)
- 5) Rock (Tanel Padar & The Sun, Terminaator, Rock Hotel, Smilers)
- 6) Sült* (Tarmo Pihlap, Mait Maltis, Meie Mees, Mati Nuude, Üllar Jörberg)
- 7) Tants (2 Quick Start, Rolf Roosalu, Code One, Jam, Põhja-Tallinn)

2012. aasta suvel mängis raadio Elmar kokku 17654 laulu. Muusikastiilide järgi kuulusid saja enim mängitud artisti hulka “pop”, “rahvalik šlaager” ja “rock” kategooriasse kuuluvad laulud, moodustades üle poole eetris mängitud *playlistist*. Täpsem stiilide jaotus esituskordade järjekorras on toodud tabelis 12.

Tabel 12. Raadio Elmar muusikavaliku stiililine jaotus, suvi 2012

Kategooria	Esituskord	Protsent lauludest
Pop	5258	29,8
Rahvalik šlaager	2717	15,4
Rock	2639	14,9
Estraad	2581	14,6
Tants	2313	13,1
Folk	1890	10,7
Kantri	256	1,5

Allikas: Raadio Elmar eetriprogramm Powergold

* Raadios Elmar mõeldakse “süldi” all rahvalikku tantsumuusikat ehk rahvalikku šlaagrit. Käesolevas töös on edaspidi selles tähenduses kasutatud nimetust “rahvalik šlaager”.

Üheks põhjuseks, miks kategooriasse “pop” kuuluvate lugude arv on suurem kui teistel, on see, et sellist muusikastiili viljelevaid ansambleid lihtsalt eksisteerib kõige rohkem. Näiteks aasta 2012 juunikuu sajast enim raadios Elmar mängitud artistist kuulus lausa 31 sellesse kategooriasse. Sama võib öelda ka kategooriate “rock” ja “tants” kohta. Sama kuu enim mängitud artistidest mahtus nende kahe muusikastiili raamidesse kokku samuti 31 esitajat. Samas kuigi kategooriasse “rahvalik šlaager” kuuluvaid artiste mahtus eelmise aasta juuni saja parima hulka ainult üksteist, oli nende selle kategooria protsentuaalne osakaal *playlistist* endiselt suurem kui “popil” ja “rockil”. See on seletatav sellega, et antud kategooriasse kuulub rohkem nn “eesti muusika raudvarasse” kuuluvaid artiste, kelle repertuaaris, ja sellega seoses ka raadio Elmar ulatuslikus fonoteegis, on märkimisväärselt rohkem laule, kui näiteks “rocki” alla kuuluvatel esitajatel, kellest suure osa ajalugu ja looming mahub viimase viieteist aasta sisse.

Rõhuasetus traditsiooniliselt populaarsetele muusikastiilidele, nagu “pop”, “rock” ja “tants”, on ka raadio Elmar strateegiline eesmärk, sest nagu eelpool kirjas, soovib raadiojaam pakkuda mitmekesisist muusikat võimalikult laiale sihtrühmale ning need kolm kategooriat on suure osa *playlisti* katmiseks kindel valik.

Raadiojaama jaoks on väga oluline leida oma muusikavalikus erinevate kategooriate vahel proportsionaalselt kõige sobivam lahendus, et raadio programm oleks vastuvõetav võimalikult suurele sihtrühmale. Tähtis on ka selle õige muusikavaliku stabiilne säilitamine pikema ajaperioodi jooksul, arvestades raadiokuulajate muusikaliste eelistuste muutumist, iga aastaga uute esitajate lisandumist, jne. Heaks tööriistaks sellise stabiilse muusikalise kvaliteedi hoidmiseks on erinevad küsitlused ja uuringud raadiokuulajate seas, mis käesoleva töö autori arvates on hetkel raadio Elmari üks nõrk külg ning millele võiks tulevikus rohkem tähelepanu pöörata.

Sõltumata erinevatest muutustest inimeste eelistustes ja oma muusikavaliku korrigeerimisest vastavalt nendele, on ühe eduka raadiojaama aluseks ja kõige olulisemaks sihtrühmaks siiski püsikuulajad ja nende võimalikult suur arv ning igapäevaste *playlistide* koostamisel tuleks lähtuda just nende muusikalistest ja muusikavälise programmiga seotud eelistustest. Püsikuulajate hoidmiseks peab raadiojaam suutma läbi aastate säilitada stabiilset põhiprogrammi, mis vastab

raadiokuulaja ootustele konkreetse raadioga seoses ning üritama vältida liiga suuri muudatusi või uuendusi.

Võrdlemaks kas ja kuidas on raadio Elmar suutnud säilitada oma muusikavaliku stabiilsena ning mismoodi on raadiovälised tegurid mõjutanud raadiojaama *playlisti* kategooriate jaotust, on töö autor tabelis 13 toonud välja 2009 aasta suveperioodil raadios Elmar mängitud artistide jaotuse, vastavalt nende poolt esindatud muusikastiilile.

Tabel 13. Raadio Elmar muusikavaliku stiililine jaotus, suvi 2009

Kategooria	Esituskordi	Protsent lauludest
Pop	4152	24,4
Rahvalik šlaager	4088	24
Estraad	2340	13,8
Tants	2192	12,9
Rock	2045	12
Folk	1874	11
Kantri	297	1,7

Allikas: Raadio Elmar eetriprogramm Powergold

2009. aasta suveperioodil mängis raadio Elmar kokku 17 014 laulu, mis on mõne võrra vähem, kui aasta 2012 samal perioodil ning on tõenäoliselt põhjendatud sõnalise osa mõningase vähenemisega ja ka programmi üldise tempo kiirenemisega, kuid muusikavaliku protsentuaalsele jagunemisele see mõju ei avalda. Võrreldes kahe aasta suviseid *playliste*, on näha, et neljas väiksemas kategoorias on antud stiili esitajate proportsioon jäänud põhimõtteliselt samaks, aga märkimisväärne on muudatus just kolme suurema kategooria osatähtsuse muutuses ja seda eriti, kui võrrelda muutusi “popi” ja “rahvaliku šlaagri” protsentides.

“Pop” kategooria moodustas ka aastal 2009 kõige suurema osa muusikavalikust, kuid võrreldes aastaga 2012 oli selle osa *playlistist* üle 5% väiksem. Samuti on märkimisväärne “rock” kategooria osa suurenemine nelja aastaga. See ei ole nii suur kui “popi” puhul, kuid 3 protsendiline tõus tähendab juba ligi 400 rohkem mängitud “rock” laulu. Kõige suurem on osatähtsuse kukkumine olnud kategoorias “rahvalik

šlaager”. Mõlemal aastal on antud kategooria teiseks enim mängitud raadio Elmar *playlistis*, aga nelja aastaga on selle osakaal vähenenud 8,6 protsenti, mis eraldi lauludena arvestades on üle 800 vähem mängitud laulu. Samasugune vahe tuleb sisse, kui võrrelda artistide arvu. Aastal 2012 kuulus sajast enim mängitud artistist 11 gruppi “rahvalik šlaager”, aastal 2009 oli see kaks korda suurem, 22. “Rock” kategooria muudatus artistide osas on sama suur, aga vastupidine, kahekümnekahest selle stiili artistist aastal 2009 mahub aastal 2012 saja enim mängitud esitaja hulka juba 31. Sõltuvalt raadio Elmar eetriprogrammi vahetusest aasta 2008 lõpust, ei ole kahjuks võimalik võrrelda *playliste* kaugemast minevikust, kuid on üsna kindel, et viimase kümnendi jooksul on “pop” ja “rock” kategooria artiste osakaal järjest tõusnud ning “rahvaliku šlaagri” osatähtsus vähenenud.

Käesoleva töö autori arvates on selleks kaks olulist põhjust – uute artistide tekkimine ja raadio Elmar *playlisti* koostamise põhimõtte seoses sellega. Sõltuvalt erinevatest muusika tegemist ja selle levitamist soodustavatest põhjustest on viie aasta jooksul eesti muusikamaastikule tõenäoliselt tekkinud rohkem uusi artiste, kui viimase kahekümne aasta peale kokku. Lähtudes raadio Elmar muusikavaliku kategooriatest, kuuluvad suurem osa uutest artistidest just “pop” ja “rock” kategooriasse. Muusikastiililiselt kannatabki kõige rohkem “rahvalik šlaager” kategooria. 2012 aasta suvise *playlisti* antud stiili artistide hulgas oli ainult üks, kelle esile kerkimine mahub sellesse sajandisse.

Raadio Elmar üheks *playlisti* koostamise põhimõtteks on rohke uue muusika mängimine, mis on arusaadav, sest mida rohkem on uusi artiste, seda rohkem on uusi laule ja paljudest uutest lauludest saavad ka nn hitid, mis kuuluvad antud ajahetkel raadiokuulajate lemmikute hulka ning mida raadiost palju soovitakse. Sõltuvalt sellest on ka kategooriate selline proportsionaalne muutus aastate jooksul mõistetav.

Eraldi küsimus on, kas selline osakaalude muutus võib olla muu hulgas üheks põhjuseks raadio Elmar 40 aastaste ja vanemate inimeste kuulamisaja vähenemisele ning kas raadiotehnikajad peaksid mõtlema uue muusika mängimise mõningasele vähendamisele ja seda uute laulude hulga, mitte uute artistide arvu osas. Aasta 2012 suve *playlistis* moodustasid ligi neljandiku “pop” kategooria lauludest uued artistid, need, kelle esile kerkimise saab mahutada viimase kümne aasta sisse. Kas püsikuulajatele stabiilsema ja nende eelistustele vastavama muusikavaliku

säilitamiseks peaks raadio juhtkond mõtlema uute laulude arvu mõningasele vähendamisele ning proportsionaalselt “rahvalik šlaager” kategooriasse kuuluvate artistide osa suurendamisele? Töö autori arvates võiks see olla üks aspektidest, millele raadio Elmar tegijad peaksid tulevikus programmi koostamisel rohkem tähelepanu pöörama.

Muusikastiilide eelistust puudutav küsimus oli samuti osa antud töö raames läbiviidud ankeedist. Vastajatel paluti hinnata oma eelistusi vastavalt raadio Elmar *playlisti* kategooriatele (vaata joonis 2). Erandina oli küsitluses ka “hip-hop” kategooria, mis *playlistis* kuulub stiili “tants” alla. Kõige parema pildi vastajate eelistustest saab, kui vaadelda nende inimeste arvu, kes vastasid erineva muusikastiili puhul “väga meeldib”. Suures osas on vastused kattuvad raadio Elmar muusikavalikus tehtud valikutega, kuid märkimisväärne on ankeedile vastanud inimeste eelistused seoses kategooriatega “tants” ja “kantri”. Seda eriti viimase osas, sest kui selle muusikastiili esindajad moodustavad hetkel raadiojaama saja enim mängitud artistide lugudest ainult 1,5%, siis küsitluses märkis 45% vastanutest “kantri” puhul “väga meeldib”. Kindlasti on sellise küsimuse puhul see oht, et vastaja ei saa väga hästi aru, millised laulud või artistid võiksid erinevasse kategooriasse kuuluda ning tõlgendavad neid ankeedile vastates erinevalt. Muusikastiilide eelistuste uurimiseks on parem kasutada helisalvestite kuulamist, sest eelnimetatud põhjusel ei pruugi kirjalikud vastused sellise küsimuse puhul olla adekvaatsed ja otseselt kasutatavad. Käesoleva töö autori arvates näitavad küsitluse vastused aga otsest vajadust regulaarsete ja läbimõeldud uuringute läbiviimiseks, mis aitaksid raadio tegijaid õigete otsuste tegemisel programmi koostamisel ning läbi selle piisavalt suure püsikuulajate arvu säilitamisel.

Bakalaureusetöö raames läbiviidud küsitlus sisaldas samuti küsimust, mis uuris raadiokuulajate eelistusi seoses muusika loomise ajaga. Igale kümnendile on omased kindlad artistid ja kindlad laulud ning inimesele jääb kõige lähedasemaks selle ajastu muusika, millal kujunevad välja tema seisukohad ja eelistused erinevates valdkondades, sealhulgas muusikas.

Küsimusele, mis ajastu laule eelistatakse raadiost kuulata, vastas 38% inimestest, et tänapäeva (2000-2012), 25% et kaheksakümnendaid ja 24%, et üheksakümnendaid. Tabelis 14 on toodud vastajate arv ja protsendid kõikide vastusevariantide puhul.

Tabel 14. Laulude eelistused vastavalt kümnendile

Tänapäev (2000-2012)	448	38%
Üheksakümnendad	284	24%
Kaheksakümnendad	298	25%
Seitsmekümnendad	99	8%
Kuuekümnendad	39	3%
Viiekümnendad ja vanemad	14	1%
Kokku	1182	100%

Võrdluseks küsitlusele vastanud inimeste eelistustega on tabelis 15 toodud küsitluse perioodil (21. oktoober – 11. november 2012) raadio Elmar eetris olnud laulude jagunemine ajastute kaupa.

Tabel 15. Raadios Elmar 200 enim mängitud lugu küsitlusperioodil (21. okt–11. nov 2012)

Tänapäev (2000-2012)	557	85,5%
Üheksakümnendad	50	7,7%
Kaheksakümnendad	16	2,5%
Seitsmekümnendad	26	4,0%
Kuuekümnendad	2	0,3%

Allikas: Raadio Elmar eetriprogramm Powergold

Ülaltoodud tabel puudutab antud perioodil 200 enim mängitud erinevat laulu, mida kokku mängiti 651 korda. Sõltuvalt sellest, et värske laulude esituskordade arv on kindlal ajaperioodil alati kordades suurem kui vanemate laulude oma, siis on arusaadav, et tänapäeva laulude ja vanemate kümnendite laulude esituskordade vahe on suur. Mida lühem on periood, seda suurem on esituskordade vahe. Sõltuvalt lühikesest ajaperioodist annavad tabelis toodud numbrid kallutatud tulemuse, kuid lugude proportsionaalsest jagunemisest ja tänapäeva lugude suurest ülekaalust võiks järeldusi teha küll. Oluline on märkida, et 651 esituskorrast olid 303 värskemad laulud kui aasta 2010.

Analoogselt “pop” kategooria ülekaalule muusikastiilide jaotuses on ajastute puhul veelgi suurem ülekaal tänapäeva muusikal ning töö autori arvates on põhjust rääkida kategooriate proportsioonidest muusikavalikus ning raadio tegijate liigsest kaldumisest uue muusika eelistamisele, seda eriti, kui küsitluse vastustest tuleb välja raadiokuulajate küllalt suur poolehoid muusikale, mis on pärit kaheksakümnendatest ja üheksakümnendatest.

Minnes tagasi raadio Elmar kuulajauuringute juurde (alapeatükk 3.2. Kuulajauuringute võrdlus Elmari seisukohast) nähtub, et erinevate aastate võrdluses on viimasel viiel aastal raadiojaama kuulatavus langenud just 40-59 aastaste naiste seas. Sellega seos vajab mainimist, et kõigist küsitluses osalenud naistest (798) märkis oma eelistuste hulka kaheksa- ja üheksakümnendate muusika 47% ja nendest omakorda kuulusid eespool nimetatud vanusegruppi üle poolte (54%). See ei ole ainuke põhjus kuulatavuse vähenemisele antud sihtrühmas, aga see vajaks tulevikus raadiojaama juhtkonna suuremat tähelepanu.

Käesoleva peatüki kokkuvõtteks võib töö autori arvates välja tuua kolm olulist punkti:

- regulaarsete ja läbimõeldud muusikauuringute läbiviimise vajadus
- muusikavaliku kategooriate proportsioonide hindamine vastavalt püsikuulajate eelistustele
- sõltuvalt inimeste üldistest muusikalistest eelistustest ja muusika pakkumisest üleüldse, on raadiojaama *playlistis* nii muusikastiililised kui ajastulised kategooriad (pop, rock, rahvalik šlaager, tänapäev), mis langevad kokku enamuste raadiokuulajate eelistustega. Üldise *playlisti* kvaliteedi määrab aga väiksemate kategooriate alla kuuluvate laulude oskuslik ja inimeste ootustele vastav sobitamine muusikavalikusse.

5.4 Programmi sõnaline osa

Sarnaselt enamusele analoogses formaadis raadiojaamadele, moodustab ka raadio Elmar päevaprogrammist suurima osa muusika. Raadiot Elmar saab lugeda formaaditud muusikaga raadiojaamaks. Lisaks sellele, et Elmari muusikavalik ei ole ajaperioodilt ega ka muusikastiililiselt nii kitsalt piiratud kui traditsioonilistel antud formaadi raadiojaamadel, on raadio Elmar programmi sõnaline osa märkimisväärselt suurem. Puuduvad otsesed jutusaated, kuid eetris on erinevad mängud ja sõnalised

saateosad, nagu „Suu puhtaks”, „Mõni minut muusikata“, „Küsimustesadu“, „Elmar õues“ ja teised, mis eeldavad intervjueeritavate ja sisu poolest raadio Elmar igapäevasele kuulajale sobivat teemavalikut. Erandiks on igasuvine persoonisaade „Tähetee“, mis igal laupäeval, kahe tunni jooksul tutvustab üht tuntud Eesti muusikut või artisti.

Vastavalt meediateenuste seadusele edastab raadio Elmar kord tunnis pikema uudistesaaate. Kõiki Trio LSL Raadiogruppi kuuluvaid eestikeelseid raadiojaamu teenindab värskete uudistega Kuku raadio uudistetoimetus. Ka raadio Elmar eetrisse lähevad igal täistunnil Kuku raadio täistunniuudised.

Käsitledes Elmarit meelelahutus- ja muusikajaamana, lähtuvad saatejuhid teemade valikul enamjaolt ka antud kategooriatest. Suurem osa intervjuudest ja saateosadest puudutavad muusikat, muusikuid, artiste ja meelelahutust üldse. Palju on inimesi endid ja nende igapäevaelu puudutavaid teemasid. Teemade hulka mahub ka palju muid valdkondi ning lõpliku valiku tegemisel ei lähtuta liiga karmidest piirangutest, aga üks olulisematest ja esmastest kriteeriumitest on Eestimaaga ja eestlastega seotus. Kõikide valdkondade puhul on raadio jaoks väga tähtsal kohal ka meeleolu, millega erinevaid teemasid käsitletakse. Eesmärk ei ole kunagi olla kriitiliselt analüüsiv ning jõuda põhjapanevate tulemusteni, pigem vastupidi, tähtis on teemakäsitluse positiivne alatoon ja kuulajatele võimaluse andmine oma subjektiivse arvamuse avaldamiseks või kasuliku info saamiseks. Elmaris kajastatavate teemade sisu on olnud läbi aegade pigem kergekaaluline. On ka teemasid, mille käsitlust raadiost Elmar üsna harva kuuleb ning see on suures osas raadio juhtkonna poolt taotluslik. Antud teemade hulka kuuluvad näiteks religioon, erinevad poliitika- ja majandusteemad. On ka erandeid, kuid neid on harva ning sellistel puhkudel peab olema tegu üsnagi „maailma muutvate“ sündmustega. Hea näitena sellistest eranditest on 08. aprillil 2013 saateosas „Suu puhtaks“ käsitletud teema „Mida arvate, kas Põhja-Korea alustab sõda ja millised võiksid olla selle tagajärjed“.

Vaadates konkreetsemalt raadio saateosades käsitletud teemasid, on neid võimalik võrrelda käesoleva bakalaureusetöö raames läbiviidud küsitluses raadiokuulajate poolt eelistatud teemadevalikuga. Eelmise aasta viimastel kuudel ja aasta 2013 alguses on saateosade „Suu puhtaks“, „Mõni minut muusikata“, „Küsimustesadu“ ja „Elmar õues“ raames käsitluses olnud alljärgnevad teemad (neid kõiki käsitleti ühel korral):

- Oska märgata tuleohtu oma kodus – kuulajate arvamus ja intervjuu Päästeameti esindajaga
- Hea une saladus – kuulajate arvamus ja intervjuu Uneinstituudi spetsialistiga
- Koolikiusamine – kuulajate arvamus ja intervjuu, Marika Ratnik
- Tallinna Lennusadam – intervjuu, Triin Visnapuu-Sepp
- Uus Eesti film „Deemonid“ – intervjuu, Ain Mäeots
- Motoreporterite reis Brasiiliasse – intervjuu, Jaagup Kreem
- Horoskoopidesse uskumine – kuulajate arvamus
- Eesti otsib superstaari – intervjuu, Rasmus Randvee
- Eestlased ja alkohol – kuulajate arvamus ja intervjuu Marje Josinguga
- Eetris Ivo Linna – kuulajate küsimused ja intervjuu
- Intervjuu Neinar Seliga, EOK uue peasekretäri
- Võrkpalli Rahvaliiga – intervjuu Rahvaliiga esindajaga
- Tervislik toitumine – kuulajate arvamus ja intervjuu toitumisspetsialistiga
- Millised kaaskodanike tegevused teid avalikus kohas häirivad – kuulajate arvamus
- Kas kutseharidus ja korralik amet või iga hinna eest kõrgharidus – kuulajate arvamus
- Pimedate ööde filmifestival
- Teleseriaal „Süvahavva“, intervjuu tegijatega
- Kas olete kunagi palka juurde küsinud? Kui jah, siis mis vastati? Kui ei, siis miks mitte?
- Kuhu paigutada oma raha, et see aastatega oma väärtust ei kaotaks – intervjuu Triin Messimas (SEB)

Käesoleva bakalaureusetöö raames läbi viidud küsitluses uuriti ka milliseid teemasid raadio Elmar võiks küsitluses osalenute arvates rohkem kajastada. Vastajad võisid valida mitu vastusevarianti. Jooniselt nr 3 on näha raadio Elmar igapäevaste kuulajate eelistuste jaotus vastavalt raadiojaama enim käsitletud teemadele. Jooniselt on välja jäetud kaks kõige väiksema tulemuse saanud vastusevarianti: poliitika ja muu.

Kõige enam soovisid lojaalsed kuulajad, et kajastatakse rohkem kodu, pere ja lastega seonduvat, populaarsed olid samuti arvamusel ja arutlused päevateemadel ja elu maal. Kõige vähem huvitab kuulajaid poliitika, järgnevad sport; majandus; kuritegevus, politsei, kohtud teemad.

Võrreldes viimastel kuudel raadios Elmar käsitletud teemasid küsitlusest saadud tulemustega, võib öelda, et saatejuhtide poolt tehtavad teemavalikud langevad suures osas kokku raadiokuulajate eelistustega. Samuti saab öelda, et raadiojaama otsus võimaluses vältida poliitikat ja majandust puudutavaid teemasid on samuti õigustatud otsus. Mõlema teema puhul oli kuulajate eelistus protsentuaalselt märkimisväärselt alla keskmise (mõlemal 4%). Kui tahta anda juhtkonnale soovitusi raadios käsitletavate teemade valimisel, siis käesoleva töö autori poolne soovitus oleks vähendada spordiga seotud teemade osa ning selle arvelt suurendada päevateemasid puudutavate arutelude arvu, muude teemade osas langevad hetke saatejuhtide valikud kokku raadiokuulajate eelistustega.

Raadio Elmar praktika on näidanud, et oluline on raadiokuulaja suhestumine intervjueeritavaga ning kindlasti ka viimase isiklik suhe ja arvamus käsitletava teemaga seoses. Intervjuude esmane eesmärk on, et ükskõik kui keeruline või tavainimesest kauge mõni aktuaalne teema on, proovitakse leida vaatenurk või inimene, kes suudaks asja seletada tavainimesele arusaadavalt. Kahjuks tehakse Elmaris intervjuud enamjaolt läbi telefoni. Selle üks põhjuseid on kindlasti asukoht, sest paljud olulised üritused toimuvad Tallinnas ja paljudel Tallinna spetsialistidel pole võimalik 5-10 minutiks Tartusse sõita. Vahetu kontakt intervjueeritavaga annaks intervjuule emotsiooni juurde. Nii vähese ajaga ei ole võimalik teemasse süvitsi minna, kuid Elmari juhtkonna ettekirjutus on, et intervjuu pikkus võib olla maksimaalselt kümme minutit. Samas nagu eelpool mainitud, ei ole raadiojaama eesmärk teemadesse liialt süvitsi minna, vaid pigem vahendada raadiokuulajate arvamusi. Raadiokuulaja-sõbralike intervjuude tegemise üks eeldusi ongi läbimõeldud teemadevalik ja sügavamat analüüsi vajavate teemade vältimine, mis on ka raadio Elmar juhtkonna eesmärk, jättes tõsisemad teemad selleks sobivamate meediakanalite käsitleda. Üks, millega saatejuhid siiski peaksid arvestama, on intervjueeritavate mitmekesisus. Sageli kasutatakse lihtsamaid võimalusi intervjuu tegemiseks. Helistatakse vanale tuttavale või üldtuntud sorava jutuga eksperdile, kellega võis jutuaajamine eetris olla vaid kuu tagasi. Häid rääkijaid on Eestis palju, kuid nende leidmiseks tuleb sageli vaeva näha ning seda paraku ei tehta.

Raadio Elmar juhtkonna jaoks on oluline Ivar Trikkeli soovitus, et „Kõneluse struktuur, suhtlemise stiil ja laad peavad kujunema inimlikult lihtsaks, mõistetavaks, usaldusvahekordi loovaks. Seepärast on raadiosuhtlemise eripäralt vastunäidustatud

mistahes paraadlikkus, ülespuhutud toon ja sisutud fraasid.“ (Trikkel 1977:24). Ivar Trikkeli mõte on pärit ajast, mil Eestis ei olnud veel ühtegi kommertsraadiot, kuid Elmari juhtkond peab seda mõtet ajakohaseks ning oluliseks ka tänapäeval. Tõenäoliselt on see raadios Elmar mingil määral saavutatud. Seda näitab kasvõi viimane TNS Emori poolt läbi viidud raadioauditooriumi uuringu tulemused. Sealt on näha, et Elmaril on 258 000 kuulajat nädalas. (TNS Emor raadioauditooriumi uuring talv 2013). Sellist lihtsat, mõistetavat ja sõbralikku joont on üritatud Elmaris hoida päris raadio loomisest alates. Nagu ka Erki Berends ütles, et raadio algatajate nägemuses pidi see olema selgelt rahvusliku koloriidiga maalähedane raadiojaam (Berends 2013). Ülespuhutud toon, kellegi halvustamine ei ole kunagi Elmariga kaasas käinud. Ka saatejuhid on valitud sellised, kes on positiivse ja sõbraliku suhtumisega kõigesse, mis neid ümbritseb. Kuulaja peab tundma, et ta on raadio Elmar saatejuhtide jaoks oluline ning saab sageli ise saate tegemises kaasa lüüa. Osavõtuillusioon on olulisim psühholoogiline kriteerium, mis sunnib jätma muud tegemised, et jälgida raadiot või telerit. (Trikkel 1977:208).

Osavõtuillusiooni seisukohalt on raadio Elmar sõnalise osa üheks olulisimaks osaks mängud ja eriti just soovisaated, mille raames toimub otsene dialoog saatejuhi ja kuulaja vahel ning mis annab raadiokuulajale võimaluse olla ühena raadioprogrammi tegijatest. Sõltuvalt sellest on ka raadio Elmar soovisaadete osakaal programmist suurem kui traditsioonilistes muusikajaamades. Elmari otse-eetris on igapäevaselt vähemalt kahe tunnine soovisaade, millele lisanduvad ka üksikud saateosad, kus kuulajatel on võimalik soovida laule interneti vahendusel. Maarja Lõhmus on kirjutanud, et just sellest permanentse vestluse “žanrist” on kujunenud väheprofessionaalsete programmide tõelised piinanumbrid, milles kuulaja saab ajupesuna pealt kuulata saatejuhtide vestlust “kes kellega kokku saab”, “mis muusikat tahad ja miks” jms. Ajastuomane DJde ülbelt agressiivne ja helistajat alandav vestlusmaneer on levinud just lokaalraadiotes. (Lõhmus 1998: 73). Töö autori läbi viidud lojaalsete kuulajate rahulolu-uuringust saame teada, et soovisaated, kus saab kedagi tervitada ja tellida soovilaule, on Elmari suureks plussiks. Raadios Elmar ei püüta kuulajat alandada ega teda kuidagi muul moel materdada, kuid tõsist ajakirjandust töö autor soovisaadetes tõepoolest ei näe. Töö autori arvates oleks soovisaated üks võimalik koht, kus inimestele meelde tuletada aastakümneid tagasi loodud laule. Nii oleks võimalik tõsta uue pealekasvava põlvkonna teadlikkust

muusikast ja ehk aitaks “piinanumbritest” tekitada hoopis harivad hetked. Klassikaraadio muusikatoimetaja Aarne Vahuri on öelnud: “Tänapäeval on mindud väga mugavaks – telefonikontsertides ringleb tegelikult mõnikümmend laulu ja midagi ei tehta, et nende lugude valikut suurendada. See on ju toimetaja professionaalsuse küsimus. Kui mõnikord juhtub sekka mingi ere soov, keegi soovib midagi väga unikaalset – see tuleb kohe ära kasutada...” (Pallas 2007).

Tänapäeval on kommertsprogramme tegevad inimesed sageli mõne muu erialase haridusega või sootuks üksnes keskharidusega. Aastal 1998 avaldatud kogumikus “Meediaorganisatsioon I”, kirjutas Maarja Lõhmus: “Üheks probleemiks Eestis toimivatel raadiojaamadatel on see, et jaama töö ajakirjanduslik professionaalsus ei ole piisav. Tundub, et toimetajate tööd mõjutab just ajakirjandusliku erihariduse puudumine.” (Lõhmus 1998: 75). See lause kehtib ka neliteist aastat hiljem. Elmaris on hetkel töötavatest saatejuhtidest vaid ühel erialane haridus. Erialase hariduse puudmine on kindlasti oluliseks negatiivseks küljeks ning kohati on seda raadioeetrist ka kuulda. Näiteks kostub sageli välja ilmselge kiirustamine, kuigi pause ei tohiks karta, vaid neid õigetes kohtades kasutades lisavad need saatejuhile pigem usaldusväärust. Sageli tuuakse raadiokuulajateni, kahe laulu vahel mõni kummaline või huvitav uudis ning uudis lihtsalt loetakse maha, mitte ei räägita. Töö autori arvates paistab välja intervjuudeks vähene valmistumine, ennast ei viida teemaga piisavalt kurssi, loodetakse hea jutuga intervjuueeritavale.

Raadio Elmar ainukeseks jutusaateks on saade „Tähetee“, mis aastaid portreeterib Eestimaa populaarseid muusikuid ja muusikalisi kollektiive. Tegelikult ongi just see sama persoonisaade “Tähetee” ainuke saade, mida annab võrrelda ajakirjandusliku saatega. Kahe tunnine persoonisaade on eetris igal laupäeval, juuni algusest kuni augusti lõpuni. Aastast 2002 on raadio Elmar eetrisse andnud üle 100 erineva muusiku “täheteede” kirjeldusi, kelle hulgas Ott Lepland, Silvi Vrait, Koit Toome, Ivo Linna, Kait Tamra, Mihkel Raud, Anne Veski, Laura Põldvere, Zetod, Birgit Õigemeel, jne.

5.5 Programmi analüüs intervjuude põhjal

Käesoleva bakalaureusetöö raames läbiviidud ekspertintervjuude eesmärgiks oli uurida aastatepikkust kogemust omavate raadiospetsialistide seisukohti seoses autori poolt töös tehtud tähelepanekutega.

Intervjuude analüüs

Võrreldes intervjuust raadio Elmar peatoimetaja Owe Peterselliga saadud vastuseid töö autori poolt tehtud tähelepanekutega, selgub, et kuigi raadiojaama juhtkond selgelt teadvustab üldise kuulatavuse langust viimastel aastatel, peavad nad selle põhjuseks pigem raadiojaama väliseid tegureid, kui otseselt muusikavalikus ja ka teistes programmi osades toimunud muutusi.

Aastatega järjest laienevad alternatiivsed võimalused tavapärase raadiokuulamise kõrval avaldavad selget mõju üldisele raadiokuulatavusele. Muusika igapäevane kättesaadavus on inimeste jaoks viimase kümne aastaga muutunud lihtsamaks ning see avaldab mõju eriti just nendele raadiojaamadele, kes defineerivad ennast kui muusikajaamad. Internet ja mp-3 mängijad hõivavad ka järjest suurema osa TNS Emor poolt kvartaalselt läbiviidavate auditooriumiuuringute tulemustest.

Raadio Elmar muusikavalikus aastatega muutunud proportsioonide, “pop-rock” kategooria märkimisväärse suurenemise ja “rahvaliku šlaagri” kategooria vähenemise põhjuseks pidas Owe Petersell samuti pigem väliseid tegureid, kui raadiojaama siseselt tehtud strateegilist otsust. Viimaste aastatega on kordades suurenenud uute artistide ja sellega seoses ka uute laulude juurdevool, millest väga suur osa kuulub just nimelt “pop-rock” kategooriasse ning “rahvaliku šlaagri” osakaal vähenebki vastavalt uue muusika osakaalu kasvule. Enamuse šlaagrite loomise aeg jääb eelmisse sajandisse. Samuti ei näinud selles probleemi ka raadio Uuno peatoimetaja Andres Panksepp: *“Üldiselt ei tohiks see olla probleem, sest minu arvates võtavad vanemad inimesed meelsamini vastu uue muusika, kui nooremad inimesed vanemad laulud.”* ning lisas, et: *“Kõigile ei saa kõiges meeldida, tuleb keskenduda kitsamale sihtrühmale, et joonistuks välja kuulajaprofiil, mille abil saab fookuse viia kitsamaks ja loota, et ka teistele sobib pakutav.”*

Vastates küsimusele seoses raadio Elmar ja puhtalt ainult eesti artiste mängiva raadioformaadi jätkusuutlikkuse kohta mainis raadio Elmar peatoimetaja positiivse asjana järjest suurenevat uue kvaliteetse Eesti muusika juurdevoolu ja kohalike artistide suurt populaarsust raadiokuulajate seas. Samas pidas Owe Petersell seda ka

ühaks kõige suuremaks ohuks raadiojaamale, seda just tulenevalt tihenevast konkurentsist ja teiste raadiojaamade muusikavalikus iga aastaga suurenevast Eesti artistide osakaalust. Töö autori läbi viidud küsitlus Elmari Sõprade Klubis näitas, et lojaalsed kuulajad hindavad raadio Elmar puhul just seda, et kõlavad peamiselt eestikeelsed laulud. Küsitluses toodi Elmari tugevusena välja seda sama: eesti artistid ja eestikeelsed laulud. Üheks jätkusuutlikkuse aluseks pidas peatoimetaja stabiilsust ja raadiokuulajate kuulamisharjumusi mõjutada üritavate suuremate muudatuste vältimist.

Arvamused raadios Elmar mängitava muusika kohta

Ühe küsimusena seadis töö autor mahuka fonoteegi positiivsed ja negatiivsed pooled ning selgus, et Elmari praeguse peatoimetaja arvates on umbkaudu 10 000 lauluga fonoteek pigem plussiks. Owe: *“Ma arvan, et see on eelis, kuigi see sõltub puhtalt sellest kuulajast, et kes mida tahab saada. Kui inimene tahab ikkagi oma kindlat hitti kätte saada, siis see on tema jaoks puudus. Aga inimese jaoks, kes eelistab mitmekesisemat muusikavalikut, on see eelis.”* Peterselli arvamust jagas ka Andres Panksepp: *“Suur fonoteek on raadio rikkus.”* Võrreldes teiste raadiojaamadega on erinevaid artiste ja laule tõepoolest ääretult palju, kuid see ei tee igapäevaste *playlistide* koostamist mitte kuidagi keerulisemaks. Just selle mahuka fonoteegi tõttu on laulud jaotatud erinevatesse kategooriatesse ning igale laulule pannakse veel omakorda peale piirangud. Ometigi mainis Uuno raadio peatoimetaja, et *“Miinuseks on kahtlemata see, et suure fonoteegi korrastustööd võtavad kauem aega ning muusikajuhi tähelepanu on suure fonoteegi puhul hajusam.”* Kui tegemist on n-ö kullafondi lauluga, siis seda kuuleb loomulikult raadiost Elmar tunduvalt sagedamini, kui mõnd teise või kolmanda kategooria laulu. Owe: *“Noh, kui sa mainisid siin laulu „Roosiaia kuninganna“, siis see on kahtlemata üks selline kullafondi kuuluv laul, mida võib kuulda ka mitu korda nädalas. Erinevalt väga paljudest lauludest, mida võib-olla võib kuulda korra kuus.”*

Siiani ei ole raadio Elmar juhtkonnal tekkinud mõtet, et peaks hakkama fonoteegist laule eemaldama. Laule saabki reguleerida erinevate piirangute ja reeglitega. Owe: *“... fonoteeki üleüldse koomale tõmmata, selle vastu olen ma küll kategooriliselt! Elmaril on natuke ka selline... vastutus või missioon kanda, et tutvustada uut eesti muusikat, hoida pinnal vanemat eesti muusikat, et see ampluaa oleks võimalikult lai.”* Samas

tuli välja töö autori läbi viidud lojaalsete kuulajate küsitlustulemustest, et Elmari üheks nõrkuseks või negatiivseks küljeks peetakse just nimelt uute laulude rohkest Elmari eetris. Andres Panksepp nentis fakti, et kõik sõltub formaadist. *Andres: “Kui laulude hulk on kokku lepitud, siis tuleb selle piirides ka püsida. Samas sõltub laulude hulk aktiivfonoteegis ka muusikajuhi tunnetusest ja tagasiside mõistmisest.”*

Kuigi tänapäeval on keeruline laule erinevatesse žanritesse paigutada, ei ole see raadio Elmar peatoimetaja arvates probleem. Niivõrd suure fonoteegiga on see möödapääsmatu, sest muidu oleks *playlistide* koostamine ääretult keeruline. Owe: *“See ongi keeruline, aga meil on ju alati tagasitee. Põhimõtteliselt me võime seda kategooriat muuta, kui me ühel hetkel tunneme, et noh ei tea, et see pole päris õige koht, kus ta on. Et see laul ei peaks nii tihti eetris käima või ei peaks sellises ajavööndis eetris käima. Seda kõike saab korrigeerida.”*

Üldiselt hindasid mõlemad peatoimetajad ulatusliku fonoteegi omamist siiski pigem plussina kui miinusena ning võimalikud probleemid laia muusikavaliku haldamisel on ületatavad just läbimõeldud ja põhjendatud laulude/artistide kategoriseerimisega, mis küll suures osas on põhinenud programmijuhi või muusikajuhi kogemusel ja tunnetusel. Algusaastatega võrreldes on raadio Elmar *playlisti* uute laulude lisamine küll mõnevõrra muutunud. Lugude muusikavalikusse pääsemine ei põhine niivõrd palju enam ühe inimese personaalsetel eelistustel, vaid kaasatud on kindel grupp inimesi, kelle kogemus antud valdkonnas võimaldab teha põhjendatuma valiku. Raadios Elmar on selleks loodud muusikatoimetus, kes kuulab laulu ja otsustab, mis sellest edasi saab, kuid päris esimeste aastate kohta ütles Andres nii: *“Playlisti pääses eelkõige tunnetuse järgi.”*

Lähimineviku muutusi kommenteerides ütles Owe: *“Mulle tundub, et viimaste aastate jooksul on järjest rohkem juurde hakanud tulema sellist kvaliteetset “pop-rock” või ka tantsumuusikat. Et see kvaliteet on märksõna ja selle üle on siiralt hea meel.”* Uue muusika pealetung ei ole peatoimetaja arvates üldse halb ja kuulajad on selle hästi vastuvõtnud. Owe: *“Eks tegelikult raadiokuulajad olegi ise selle tinginud, et järjest rohkem küsitakse uusi laule ja kui me ka muusika teste läbi viime, siis hinnatakse neid positiivselt.”* Elmaris aastaid tagasi ja nüüd mängitavaid laule kommenteerides sõnas Andres: *“Elmari algusaegadel sai palju mängukordi vanem, n-ö unustatud Eesti muusika. Hetkel teeb “ilma” just värskem valik, vanemad salvestused on omandanud*

*erilise, äramärgitud staatuse.” Töö autori arvates peaks raadio Elmar juhtkond mõtlema sellele, kas uue muusika niivõrd suur hulk praegustes *playlistides* on ikka õige suund, kuid endine raadio Elmar peatoimetaja arvas, et suund on hetkel õige: “Kui muusikajuhi tunnetus, kuulajate tagasiside ja hea reiting selle heaks kiidavad, siis on see õige suund. Elmar on siiski kommertsjaam, mille ülesanne on võimalikult paljude kuulajate ootustele vastata. Samas, kui suure hulga põhiplaylisti laulude vahele mängida midagi eristuvat, mõjub see hariva ja värskendavana.”*

Töö autori üheks tähelepanekuks on, et Elmaris võiks regulaarselt korraldada kuulajate seas muusika teste, kuid raadio Elmar juhtkonnal ei ole plaanis laiaulatuslikumat muusikatestide tegemist muuta regulaarseks, sest vajadus on testida ainult uut muusikat. Owe: “... *meil ju põhimõtteliselt ei ole väga suurt vajadust testida uuesti „Kikilipsu“ või „Roosiaia kuningannat“, sest vähemalt järgnevad 20 aastat inimesed ikka armastavad neid samu laule. Uut muusikat on küll vaja testida.*” Peterselli sõnul valitsevad ka muusikakuulamise trendid ning praegusel ajal on populaarne just “pop-rock” stiil ning ilmselt on just see ka põhjus, miks “rahvalikke šlaagreid” mängitakse tänasel päeval Elmaris vähem kui “pop” ja “rock” kategooriasse kuuluvaid laule. Owe: “*Mõni aeg tagasi ei möödunud Elmaris ühtki soovisaadet, milles ei küsitud näiteks Meie Meest, kui üht sellist tüüpilist süldiartisti. Tänaasel päeval võib mööduda terve nädal nii, et ühtki Meie Mehe lugu ei küsita.*”

Mis võis olla põhjus, et 2012 aasta suvel mängiti Elmaris üle 600 loo rohkem kui aastal 2009, ei osanudki peatoimetaja midagi öelda. Põhjuseid võib olla mitmeid: mingisugused muudatused kas arvutiprogrammi kasutamisel või hoopis selle tarkvara väljavahetamisel või näiteks see, et tehtud on suur rekategoriseerimine.

Arvamused raadio Elmar sõnalise osa kohta

Elmar on muusikajaam, kuid tähtis roll on ka saatejuhtidel ja kõigel sellel, millest nad kõnelevad ning millele tähelepanu pööravad. Ajaga on sõna ja muusika osakaal kõikunud, kuid hetkel on siiski pikemad jutusaated jäetud kõrvale ning enamjaolt kuuleme radiost Elmar muusikat. Paistab, et sellise osakaaluga on rahul ka lojaalsed kuulajad, sest töö autori läbi viidud küsitluses mainisid nii mõnedki vastanutest, et juttu ja muusikat kokku on praegu Elmari eetris mõõdukalt ning osakaal on paigas. Andres meenutas: “*Algusaastatel oli Elmar segu muusika- ja jutujaamast, seetõttu oli*

programmis pikki sõnasaated. Jutusaadete osatähtsus kujunes veidi juhuslikult, katsetati, mis tüüpi jaama turg vajab ja mis oskusi tegijad evivad. Hiljem muutus jutusaadetes kõne ja muusika osakaal muusika kasuks, formaat tervikuna sai puhtam ja selgem.”

Nii Owe Petersell kui ka Andres Panksepp olid ühel meelel, et Elmari üks tähtsamaid ülesandeid on olla meelelahutaja ning sellega peaksid arvestama saatejuhid, kes planeerivad intervjuusid. Andres: *“Elmari ülesanne on olla meelelahutaja, teemade põhivalik peaks lähtuma samast mõttest.”* Owe: *“No teemad valitakse ikkagi lähtuvalt sellest, mida võiks olla huvitav kuulata. muidugi üritame ka kanda mõtet, et see võiks olla veidi hariv. Ta võiks olla meelelahutuslik, aga ka veidi hariv.”* Andres Panksepp tõi välja veel ühe huvitava mõtte: *“Tähtis ei ole konkreetne teema, vaid käsitus, keskmisest kuulajast tuleb olla kogu aeg natukene informeeritum, siis on enamusel huvitav.”*

Raadios Elmar intervjuud tehes tuleb meeles pidada, et kedagi ei tohi halvustada ning kellelegi n-ö äratagemist ei sallita. Ühtlasi ei halvustata ühtegi laulu, mida Elmarist on võimalik ühel või teisel kellaajal kuulda. Kuigi intervjuu Elmaris peab olema meelelahutuslik, ei ole keelatud ka karmimad teemad. Mõlemad peatoimetajad töid siinkohal välja religiooniteema. Andres: *“... olen juhtinud tähelepanu, et näiteks usuteemasid peab väga hästi tundma, enne kui nendest rääkida, et kogemata ei tekiks tahtlikku provokatsiooni vms.”* Owe: *“See ei ole kuidagi keelatud, et vabalt võiks teha, aga kuna Elmar ei ole otseselt mingit religiooni kandev või propageeriv raadiojaam, siis seda on muidugi vähe.”* Otseselt keelatud teemasid raadios Elmar ei ole kunagi olnud ja ei ole ka tänapäeval.

Raadio Elmar eripära

Intervjuust raadio Elmar peatoimetaja Owe Peterselliga tuli välja, et Elmari üheks peamiseks eripäraks on lisaks eestikeelsetele lauludele veel ka sõbralikkus, mis peaaegu igale inimesele Elmariga seostub. Owe: *“... igal meediakanalil ja raadiokanalil peabki olema oma nišš oma atmosfäär, oma suunitlus. Elmari puhul on kindlasti see sõbralikkus üks, mis teda eristab.”* Sõbralik ja positiivne kuvand on tekkinud saatejuhtidest ja loomulikult lauludest, mis eetris kõlavad. Owe: *“Eesti muusikat mängides ja kuulates võib ju aru saada, et see ei ole väga selline morbiidne*

või halba tuju tekitav muusika.” Sõbralikkuse kiirgamist stuudiost kõikide kuulajateni on peetud oluliseks kõik need aastad, sest ka eelmine peatoimetaja Andres väidab: *“Nimetatud omamiste “kiirgamine” on tehtud saatejuhtidele ülesandeks, järelikult on tegijad mõistnud kokkulepitud missiooni ja kuulajad omakorda loevad tegijate ponnistustest välja samad omadusjooned.”* Saatejuhtide sõbralikkus ning üldine positiivsus ei ole jäänud lojaalsetele kuulajatele märkamatuks. Töö autori läbi viidud küsitluses mainiti selgelt üheks olulisemaks tugevuseks, raadios Elmar, saatejuhtide heatujulisust.

See, et mitmed teised Eesti raadiojaamad on samuti hakanud palju Eesti artiste mängima tekitab Elmari peatoimetajal kahetisi emotsioone, kuid tegelikult on see tendents huvitav ja Elmari eripära sellega ei kao. Owe: *“Ühest küljest tekitab see neid tundeid, et mõtle, kui tore, et eesti muusikal läheb nii hästi. Teisest küljest tekitab see muidugi natukene ka tunnet, et nüüd võtavad meie artistid justkui käest ära. Meie ju teisipidi ei tee!”* Andres: *“Erineval ajal, erineva reitinguga on sellele küsimusele erinev vastus. Täna see ei ole probleem, aga samas ei tohi mugavaks muutuda. vahendid ja võimalused on paljudel samad, mis Elmaril, sama ideega üritajaid ei saa välistada.”* Töö autori arvates ei oleks Uuno raadio peatoimetaja saanud teisiti vastatagi, sest ka Uuno kuulub nende raadiojaamade hulka, kus eestikeelseid laule mängitakse üha rohkem.

TNS Emori kuulajauuringutest on näha mõningast raadiokuulamise langustrendi, kuid Owet see otseselt murelikuks ei tee, vaid aeg on lihtsalt selline. Inimesed kasutavad muusikakuulamiseks väga palju erinevaid kanaleid: internetilehekülg youtube.com, mp3-mängijad jne. Veel tõi peatoimetaja välja ühe väga olulise teema, miks kuulajanumbrid pole kasvanud: *“Kindlasti üheks oluliseks põhjuseks on ka saatjatevõrk. Kuna Elmar ei ole juba väga pikki aastaid tegelikult oma kuulatavus raadiust suurendanud ehk ei ole rohkem mingeid sagedusalasid või saatjaid juurde tekkinud, siis meil ei olegi võimalik kuulajaid juurde saada.”* Muide siinkohal juhib töö autor taas kord tähelepanu läbi viidud küsitlusele lojaalsete kuulajate seas, sest Elmari üheks suurima nõrkusena toodi välja halb levi. Andres nimetas samuti tehnoloogia pidevat arengut ning erinevate võimaluste lisandumisele: *“Kuna turule on tulnud sarnase teenuse pakkujaid juurde, näiteks digiraadiod, mis nutitelefonide kasvu tagajärjel on kättesaadavad või ka isiklikud muusikakogud ja –keskkonnad,*

mida tehnika täiustumine ja odavnemine üha suurema hulga inimesteni võimaldab viia.”

Tulevikus plaanitakse hetkel jätkata suuremaid muudatusi tegemata. Suuremaid muudatusi ei soovitanud ette võtta ka Andres: *“Raadio on tervikuna üsna väljakujunenud meedia. Suuri muudatusi on hetkel raske isegi ette kujutada.”* Küll oli praegusel peatoimetajal mure, et ühel päeval võib eestikeelne raadiojaam kaduda sootuks. Owe: *“Ma loodan, et see ei ole nii, aga ma arvan, et selleks on suur tõenäosus.”*

6. Diskussioon ja järeldused

Antud peatükis on toodud välja olulisemad uurimuste ja analüüside tulemused ning tehtud ettepanekuid raadio tegevuse parendamiseks.

Küsitlusest tuleb välja, milline sihtgrupp kuulab raadiot Elmar, mida nad eelistaksid raadiost kuulata ja milliseid saatejuhte nad eelistavad. Uurimuse autor eeldaski, et raadio Elmari kuulajaskond on pigem vanemad kui 30 aastased inimesed. 16% vastanutest on aga alla 30 aastased ja ligi 13 % üle 60 aastased kuulajad. Kõikidest küsitluses osalenud Elmari Sõprade Klubi liikmetest kokku kuulab raadiot Elmar sagedusega iga päev või 3-4 päeva nädalas ligi 95%. Üle poolte (54%) küsitluses osalenutest märkis, et on olnud Elmari kuulaja rohkem, kui 10 aastat ja 33% märkis, et 5-10 aastat. Lisaks märkis 57% vastanutest, et paljud nende tuttavad kuulavad raadiot Elmar ja neid, kes teaksid kedagi, kes ei kuula raadiot Elmar peaaegu et ei olegi. Järelikult on nii raadio saatejuhid kui programmid sihtgrupile meeltnööda.

Kuigi suur protsent (38%) vastajatest soovib raadiost kuulata tänapäeva muusikat, on samuti kõrge protsent kokku (49%) vastajaid, kes soovivad kuulda kaheksa- ja üheksakümnendate ajastu muusikat. Muusikastiiliks eelistatakse “tantsu” ja “kantrit”.

Kuna küsitlus sai läbiviidud raadio Elmar igapäevaste kuulajate seas, siis selle esmane kasutegur peitus esmajoones lojaalsete kuulajate rahuolu uuringuna, mis annaks raadio tegijatele võimaluse võrrelda oma hetke tegevusi raadio püsikuulajate soovide ja ootustega. Kuna iga eraraadio eesmärk on oma kuulatavuse suurendamine valitud sihtrühmas, siis käesoleva töö autori soovitus oleks analoogne küsitlus viia läbi ka inimeste seas, kes ei ole igapäevased raadio Elmar kuulajad ja kelle peamiste raadiojaamade eelistuste hulgas oleks raadio Elmar alles kolmas-neljas valik. Sellisel kujul võiksid need kaks uuringut moodustada raadiojaama juhtkonna jaoks tööriista, mis aitaks arendada programmi, tagades hetke lojaalsete kuulajate rahulolu ja tuua juurde võimalikult palju uusi raadiokuulajaid.

Seitsme aasta suviste päevikuuringute võrdlemisel selgus, et aastate jooksul on raadio Elmar üldine kuulatavus teinud läbi kõikumisi, kuid kõigi uuringute peale kokkuvõttes on märgatav langustrend. Kui langus üldistes uuringutes võib olla seotud üldise raadiokuulamise vähenemise ning ka järjest lisanduva ja lihtsustuva muusika

kättesaadavusega läbi teiste kanalite internetis, siis ohu märgina võiks raadio Elmar juhtkond võtta kuulatavuse langust raadio jaoks olulistes demograafilistes sihtrühmades. Käesolevas töös võrreldi kuulatavuse muutust läbi kolme uuringu, seitsme aasta jooksul, mees- ja naissoost raadiokuulajate seas ning kuues erinevas vanuserühmas. Võrdluse käigus selgus, et seitsme aasta jooksul on märkimisväärselt vähenenud raadio Elmar kuulatavus naissoost raadiokuulajate hulgas ja inimeste seas vanuses 40-59. Kui arvestada sellega, et traditsiooniliselt moodustavad naised raadio Elmar kuulajatest 60% ning toodud vanusegrupp on suurim raadio Elmar kuulajate seas, siis langustrend nendes sihtrühmades mõjutab ka raadiojaama üldist kuulatavust ning vajab käesoleva töö kirjutaja arvates raadiojaama juhtkonna suuremat tähelepanu.

Bakalaureusetöös on antud ülevaade raadio Elmar muusikavaliku koostamise põhimõtetest ning milline on muusika stiililine ja ajastuline proportsioon raadiojaama *playlistis* tänapäeval ja kuidas see on muutunud viimaste aastate jooksul. Võrreldes aasta 2012 suve *playlistides* mängitud artistide stiile sama perioodi artistidega aastal 2009, selgus et nelja aastaga on märkimisväärselt tõsunud “pop” ja “rock” kategooriate (Anne Veski, Ivo Linna, Ott Lepland, Lenna Kuurmaa, Tanel Padar & The Sun, Terminaator, Rock Hotel, Smilers) osakaal muusikavalikus ja samas on proportsionaalselt vähenenud “rahvalik šlaager” kategooriasse (Tarmo Pihlap, Mait Maltis, Meie Mees, Mati Nuude) kuuluvate artistide osakaal. Töö autori arvates võiks olla see üks põhjustest kuulatavuse vähenemisele üle neljakümne aastaste raadiokuulajate sihtrühmas, pidades raadiojaama jaoks väga oluliseks leida muusikavalikus kategooriate vahel proportsionaalselt kõige sobivam lahendus, et raadio programm oleks vastuvõetav püsikuulajate jaoks, kes moodustavad raadiojaama jaoks kõige olulisema ja suurema sihtrühma, samas unustamata ka inimesi, kelle jaoks raadio Elmar ei ole esimene valik. Tavapäratult lai raadiokuulajate sihtrühm, mis ei ole rangelt piiratud demograafiliste ja muusikastiililiste kriteeriumitega, teebki raadiojaama fonoteegi haldamise mõnevõrra keerulisemaks, kui traditsioonilistes muusikajaamades, kus suuremas osas on kuulajate vanuselised või mängitava muusika stiililised piirangud rangelt paigas.

Bakalaureusetöö raames läbiviidud küsitlus sisaldas lisaks muusikastiilide küsimusele, samuti küsimust, mis uuris raadiokuulajate eelistusi seoses muusika

loomise ajaga. Laulude jaotus kümnendite järgi aitab raadio tegijaid programmi koostamisel mõjutada just neid huvitavas vanuses sihtrühma ning kujundada oma muusikavalik vastavalt sellele. Võrreldes vastuseid raadios Elmar uuringu läbiviimise ajal eetris olnud laulude ajastulise jaotusega (Tabel 16), näeme, et samal ajal *playlistis* olnud lugudest üle 85% olid tänapäeva kategooriasse kuuluvad lood, mis küsitlusest lähtudes läheb märkimisväärselt lahku raadiokuulajate eelistustest. Sõltuvalt sellest, et värskete laulude esituskordade arv on kindlal ajaperioodil alati kordades suurem kui vanemate laulude oma, siis on arusaadav, et tänapäeva laulude ja vanemate kümnendite laulude esituskordade vahe on nii suur. Mida lühem on periood, seda suurem on esituskordade vahe. Sõltuvalt lühikesest ajaperioodist annavad tabelis toodud numbrid üsna kallutatud tulemuse, kuid lugude proportsionaalsest jagunemisest ja tänapäeva lugude nii suurest ülekaalust võiks järeldusi teha küll.

Võrreldes raadio Elmar kuulajauuringute muutust aastate jooksul (alapeatükk 3.2 Kuulajauuringute võrdlus Elmari seisukohast) antud töö raames läbiviidud küsitluse tulemustega, vajab äramärkimist fakt, et kõigist küsitluses osalenud naistest märkis oma eelistuste hulka kaheksa- ja üheksakümnendate muusika 47% ja nendest omakorda kuulusid eespool nimetatud vanusegruppi üle poolte (54%). See ei ole loomulikult ainuke põhjus kuulatavuse vähenemisele antud sihtrühmas, aga vajaks kindlasti tulevikus raadiojaama juhtkonna suuremat tähelepanu.

Käesoleva bakalaureusetöö raames viidi läbi ka ekspertintervjuud raadio Elmar endise ja praeguse peatoimetajaga, uurimaks kuidas hindavad nemad raadiojaama programmi arengut aastate jooksul ning millisena näevad nemad ainult eesti artiste mängiva raadiojaama positsiooni raadiomaatiskul tänapäeval ja tulevikus. Vastuseks töö autori tehtud tähelepanekule kuulajate vähenemisele üle neljakümneaastaste inimeste seas ja selle võimalikust seostusest muutustega raadio Elmar muusikavaliku kategooriate proportsioonides, leidsid mõlemad peatoimetajad, et otsest seost ja võimalikku ohtu nad selles ei näe. Kategooriate osakaalu muutuse peamiseks põhjuseks pidasid mõlemad iga aastaga järjest suurenevat uue muusika juurdevoolu raadiotesse ning sõltuvalt sellest, et uuem muusika kuulub stiililiselt enamjaolt just “pop” ja “rock” kategooriasse, avaldab see tahes tahtmata mõju ka raadiojaama muusikavalikule vähendab teiste kategooriate osatähtsust. Töö autor nõustub intervjuueeritavatega selles osas, et välistel teguritel ja eesti üldisel muusikamaastiku arengul on väga suur mõju raadiojaama muusikavalikule, kuid kindlasti vajaks sügavamat uuringut ja võimaliku

korrigeerimist nii muusikastiililiste, kui ka ajastul põhinevate kategooriate proportsioon *playlistis*. Hetkel tundub, et raadio tegijad kalduvad liigselt uue muusika eelistamisele ning seda olukorras, kus läbiviidud küsitluse vastustest tuleb välja raadiokuulajate poolehoid seoses muusikaga, mis on pärit kaheksakümnendatest ja üheksakümnendatest.

Käesolev bakalaureusetöö võikski olla heaks töövahendiks raadio tegijatele. Raadiomaastikul on ainukeseks uuringupõhiseks töövahendiks TNS Emori poolt läbiviidav päevikuuring, mis oma olemuselt on küllaltki kvantitatiivne, fikseerides kvartaalselt kuulatavuse numbreid, aga kvalitatiivseid järeldusi, kuidas üks või teine programmiline muudatus raadiokuulajate arvamust ja kuulamisharjumusi mõjutab, on selle põhjal üsna raske teha. Käesoleva bakalaureusetöö raames läbiviidud küsitlus annab üsnagi hea ülevaate raadio Elmar lojaalsete kuulajate arvamusest ja ootustest programmi osas ning töö kirjutaja soovitus on sellised küsitlused teha regulaarseks. Erinevate uuringute läbiviimiseks pakub internet tänapäeval üsnagi käepäraseid ja taskukohaseid vahendeid.

Töö autor leiab, et küsimustiku moodustamisel oleks pidanud rohkem tegema eeltööd ja küsimused täpsemalt sõnastama. Näiteks oli ankeedis küsimus, et kui kuulad raadiost Elmar sptesiaalselt mõnd saadet, siis mis see on? Töö autor pakkus välja variandid ning seal olid segamini pikemad saated ning väiksemad saate osad.

Töö on üldiselt kirjeldava iseloomuga. Töö autor on igapäevaselt seotud raadios Elmar töötamisega, millest lähtuvalt on töö kirjutatud pigem lähtudes praktilistest kui akadeemilistest eesmärkidest.

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö eesmärk on tutvustada raadio Elmar ajalugu, arengut, programmilisi tegevusi ning võrrelda raadio kuulajaskonna dünaamikat vastavalt TNS Emor raadioauditooriumi päevikuuringutele viimase seitsme aasta lõikes. Samuti on antud ülevaade raadiojaama programmi muusikalise ja sõnalise osa koostamise meetodikast ning võrreldud muutusi raadio Elmar muusikavalikus viimaste aastate jooksul ning kas ja kuidas on need mõjutanud raadio kuulatavust.

Bakalaureusetöö raames viidi läbi lojaalsete raadio Elmar kuulajate rahulolu uuring, kus läbi internetiküsitluse uuriti radiokuulajate suhtumist hetke saadetes, saatejuhtidesse, muusikavalikusse ning ka kuulajate ootusi seoses üldise raadio programmiga. Küsitluse valimi moodustasid “Elmari Sõprade Klubi” liikmed, kes on suures osas ka igapäevased raadio Elmar kuulajad. Küsitluse raames uuriti inimeste radiokuulamise harjumusi, eelistusi muusikavaliku osas, seda vastavalt nii ajastule, kui ka muusikastiilile. Lisaks käsitleti uuringus kuulajate suhtumist raadio Elmar saadetes, saatejuhtidesse ning raadios kajastatavatesse teemadesse. Uuring võimaldab tulemusi analüüsida vastavalt erinevatele demograafilistele sihtrühmadele nagu sugu, vanus, elukoht ja haridus. Käesoleva bakalaureusetöö raames läbiviidud küsitlus annab hea ülevaate raadio Elmar lojaalsete kuulajate arvamustest ja ootustest programmi osas ning võiks olla raadiojaama juhtkonna jaoks heaks tööriistaks hetke olukorra hindamiseks ning otsuste tegemiseks. Töö autori soovitus on muuta analoogsete rahulolu ja arvamusuuringute läbiviimine raadiojaamas regulaarseks, kaasates uuringusse inimesi, kes ei ole igapäevased raadio Elmar kuulajad ja kelle peamiste raadiojaamade eelistuste hulgas oleks raadio Elmar alles kolmas-neljas valik. See annaks võimaluse võrrelda käesolevas töös igapäevaste kuulajate seas läbi viidud küsitluse tulemusi nende inimeste ootuste ja arvamustega raadio Elmar suhtes, kelle jaoks Elmar ei ole esmane valik.

Seitsme aasta suviste päevikuuringute võrdlemisel selgus, et aastate jooksul on raadio Elmar üldine kuulatavus teinud läbi üsna suuri kõikumisi, kuid kõigi uuringute peale kokkuvõttes on märgatav langustrend. Raadiojaama jaoks kõige olulisemaks peab töö autor muutust naissoost radiokuulajate hulgas ja inimeste seas vanuses 40-59. Võrdluse käigus selgus, et seitsme aasta jooksul on kuulatavus nendes kahes sihtrühmas vähenenud ligi veerandi võrra. Kui arvestada sellega, et traditsiooniliselt

moodustavad naised raadio Elmar kuulajatest 60% ning toodud vanusegrupp on suurim raadio Elmar kuulajate seas, siis langustrend nendes sihtrühmades mõjutab ka raadiojaama üldist kuulatavust ning vajab käesoleva töö kirjutaja arvates raadiojaama juhtkonna suuremat tähelepanu.

Bakalaureusetöös on antud ülevaade raadio Elmar muusikavaliku koostamise põhimõtetest ning milline on muusika stiililine ja ajastuline proportsioon raadiojaama *playlistis* tänapäeval ja kuidas see on muutunud viimaste aastate jooksul.

Käesolevas bakalaureusetöös viis töö autor läbi kaks ekspertintervjuud. Üheks intervjuueeritavaks oli endine raadio Elmar peatoimetaja Andres Panksepp ja teiseks praegune peatoimetaja Owe Petersell. Intervjuudest annavad peatoimetajad oma nägemuse raadio Elmar hetke seisust ja tulevikust.

Töö autori arvates on edasisteks uurimusteks põhjust küll. Näiteks oleks kasulik täpsemalt uurida, miks on langenud naiskuulajate osakaal aastatel 2005-2012. Samuti võiks sarnase küsitluse läbi viia nende raadiokuulajate seas, kelle jaoks Elmar ei ole esimene valik.

Radio Elmar. Program and listeners

Summary

The aim of this Bachelor thesis is to introduce radio Elmar's history, development, program and to compare radio's results with TNS Emor radioauditorium research throughout the seven last years. Also the outline methodology of compilation musical program and oral part is given; it is compared changes in radio Elmar's musical choice during the previous years, and have the choices and how they have influenced the listening of the radio. Also are pointed out the principles of choosing and playing music in the radio Elmar.

Within the framework of Bachelor's thesis the contentment research was carried through among the loyal listeners. It was asked their attitude to the radio Elmar, to the program and people, who work in the radio Elmar, musical choice and listeners' expectations in conjunction with general radio program. Loyal listeners were the members of the "Elmar Friend's Club", who are radio's everyday listeners. Within the framework of research the peoples' listening habits and musical preferences were researched. Also it was important to find out what listeners think about the program, about the people, who work in radio Elmar, and how popular topics are dealt. The results can be analysed in different categories: sex, age, education, and residence. This research gives a good overview of listeners' opinion and also their expectations, which is necessary information for the radio's staff to evaluate their situation and make decisions for the future. The author recommends making this kind of researches regular in the radio station. People, who are not radio Elmar everyday listeners and radio Elmar is their the third or the fourth choice, should be involved also. It could give opportunity to compare the results of different listeners'.

Comparing the listening results, based on researches throughout the seven summers, the listening has been through the big range. Considering all the researches the decline is noticed. In author's opinion the most important change for the radio station is among the female listeners and also people aged 40-59. From the research appeared that in these two fields listening has fallen almost a quarter. Considering the fact that traditionally women make up to 60% of radio Elmar listeners and also the age group 40-59 is the biggest among the listeners then it influences whole general listening and

in author's opinion management should pay more attention to these two mentioned categories.

Within the Bachelor thesis the author had two expert interviews. One person interviewed was radio Elmar ex editor-in-chief Andres Panksepp and the other was current editor-in-chief Owe Petersell. They both expressed their current and also future vision of radio Elmar.

In author's opinion there are enough reasons to go on with this research. It would be useful to find out why the number of female listeners is fallen between 2005-2012. Also the same kind of research could be carried through among the listeners' whose first choice is not radio Elmar.

Kasutatud kirjandus ja allikad

- Berends, E. (2013). *Autori intervjuu*. Tartu, 14. mai.
- Eesti Autorite Ühing, URL (kasutatud mai 2013). <http://www.eau.org/index.php?menuID=50>.
- Habicht, J. (2013). *Autori intervjuu*. Tartu, 4. jaanuar.
- Hendy, D. (2000). *Radio In The Global Age*. Cambridge: Polity Press.
- Kaldaru, H. (2011). *Eesti elanikkonna meediateemaline arvamusuuring 2011*. Turu-uuringute AS. http://http://err.ee/files/uuringud_meediaaruanne_2011.pdf.
- Kultuuriministeerium, URL (kasutatud mai 2013). <http://www.kul.ee/index.php?path=0x2x88x86>.
- Luts, J. (2011) Eesti raadiomaastik 2009. P.Vihalemm (toim.), I.Ude (toim.). *Eesti Akadeemilise Ajakirjanduse Seltsi aastaraamat 2009/2010*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 66-73.
- Lõhmus, M. (1998). Ringhääling muutumises: hetk 1997. Harro, H (toim.). *Meediaorganisatsioon I*. Tartu: AS Atlex, 59-75.
- Lõhmus, M. & Vihalemm, P. (2004) Raadio Eestis 1960-2003: struktuur, programm ja kuulajad. P. Vihalemm (toim.). *Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- McLeish, R. (2005). *Radio Production*. Oxford: Focal Press.
- Paju, T. (2004). 15 aastat Eesti meediaettevõtlust: meediaettevõtete teke ja meediaturu areng 1989-2004. P.Vihalemm (toim.). *Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Pallas, A. (2007). *Massikommunikatsiooni ajalugu*. Käsikirjaline loengukonspekt. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
- Petersell, O. (2013). *Autori intervjuu*. Tartu, 4. jaanuar.
- Raadio Elmar koduleht, URL (kasutatud jaanuar 2013) <http://www.elmar.ee/>.
- Meediateenuste seadus. (16.12.2010) RTL 06.01.2011, 1. URL (kasutatud mai 2013) <https://www.riigiteataja.ee/akt/106012011001>.
- Statistikaamet, URL (kasutatud jaanuar 2013) <http://www.stat.ee/>.
- TNS Emor raadioauditooriumi uuringud 2005-2013.
- Trikkel, I. (1977) *Ringhääling eile ja täna*. Tallinn: Valgus.

- Trio LSL arhiiv. (kasutatud detsember 2012).
- Viira, A. (2012). Raadio Elmar esimene juht Jaan Habicht: Nime autor on teadmata, aga rahvaraadio nimi peabki Elmar olema!. *Õhtuleht*, 30. november.

Lisad

Lisa 1. Kuulajaküsitluses kasutatud ankeet

Kallis Elmari Söber!

Pöördun Sinu poole abipalvega! Olen lõpetamas Tartu Ülikooli Avatud Ülikoolis ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala. Oma lõputöös uurin raadio Elmar kuulatavust ning samuti raadiokuulajate kuulamisharjumusi ja eelistusi. Kui leiad aega ja võimalust vastata alljärgnevatele küsimustele, siis olen Sulle väga tänulik. Andmeid kasutan ainult õppetöö raames ja küsitlus on anonüümne.

Enamuse küsimuste juures on toodud võimalikud vastusevariandid, mille hulgast palun ära märkida Sulle kõige sobivam. Mõnel pool on võimalik ära märkida mitu vastusevarianti.

Mari-Liis Männik

Raadio Elmar saatejuht

Kui sageli kuulad raadiot Elmar?

- iga päev või peaaegu iga päev
- 3 - 4 päeva nädalas
- vähemalt kord nädalas
- mõnel korral kuus
- kord kuus või harvemini

Kus kuulad raadiot Elmar kõige sagedamini?

- autos
- kodus
- tööl
- Other:

Millal eelistad raadiot Elmar kuulata?

- hommikul
- päeval
- õhtul
- öösel
- kuidas kunagi

Mis ajastu laule eelistad kuulata raadiost Elmar?

- tänapäev (2000-2012)
- üheksakümnendad
- kaheksakümnendad
- seitsmekümnendad
- kuuekümnendad
- viiekümnendad ja vanemad

Mis muusikastiili eelistad kuulata raadiost Elmar?

	üldse meeldi	eieriti meeldi	ei eihinnata, jätab ükskõikseks	oska üldiselt meeldib	väga meeldib
Estraad	☒	☒	☒	☒	☒
Folk	☐	☐	☐	☐	☐
hip-hop	☒	☒	☒	☒	☒
Kantri	☐	☐	☐	☐	☐
Pop	☒	☒	☒	☒	☒
Rock	☐	☐	☐	☐	☐
sült (rahvalikud šlaagrid)	☒	☒	☒	☒	☒
Tants	☐	☐	☐	☐	☐

Milliseid teemasid võiks raadio Elmar Sinu arvates rohkem kajastada? Võib märkida mitu vastusevarianti.

- kultuur
- haridus
- poliitika
- kino, teater, film, muusika
- tervis
- sport
- majandus
- kuritegevus, politsei, kohtud
- arvamused ja arutlused päevateemadel
- elu maal
- kodu, pere, lapsed
- loodus ja keskkond
- Other:

Kas eelistad kuulata raadiost Elmar nais- või meessatejuhi häält?

- naishäält
- meeshäält
- võrdselt, ei ole eelistust

Palun nimeta, kes on Sinu lemmiksaatejuht(juhid) raadios Elmar? Märki kuni kolm.

- Gerli Padar
- Kristjan Gold
- Lauri Hermann
- Mari-Liis Männik

- Owe Petersell
- Piret Laos
- Raen Väikene
- Tiiu Rööp
- Veiko Soom

Kas kuulad raadiost Elmar spetsiaalselt mõnd saadet?

- Jah, sageli
- Mõnikord
- Väga harva
- Üldse mitte

Kui kuulad, siis millist? Märki kõik, mida tavaliselt kuulad.

- Elmari tantsuõhtu
- Soovisaated
- Hommikuprogramm "Ärka kaunis maa"
- Tähetee
- Lugu laulust
- Lapsesuu
- Elmar üllatab
- Kümme
- Suu puhtaks
- Õnnesoovid
- Eesti lugude edetabel
- Other:

Kui kaua oled olnud raadio Elmar kuulaja?

- alla kahe aasta
- 2 - 5 aastat
- 5 - 10 aastat
- rohkem kui 10 aastat

Mis raadiojaama kuulad lisaks raadiotele Elmar? Märgi kõik sobivad vastused.

- Vikerraadio
- Sky+
- Kuku
- Uno
- Star FM
- Raadio 2
- Klassikaraadio
- Raadio 3
- Ring FM
- Kohalikud jaamad
- Ei kuula ühtegi teist raadiojaama

Kas Elmar on Sinu meelest parem kui teised raadiojaamad?

- Jah, kindlasti
- Mõnevõrra küll
- Üldiselt samal tasemel kui mõni teine

Miks eelistad raadiot Elmar teistele raadiojaamadele? Märgi kõik olulised põhjused.

- muusikavalik
- saatejuhid
- programmi meeleolu
- eesti keel
- programmi tempo
- kajastatavate teemade valik
- ma ei eelista Elmarit teistele
- Other:

Kirjelda, palun, paari lausega, mis on Sinu arvates raadio Elmar

tugevuseks.

Kirjelda, palun, paari lausega, mis on Sinu arvates raadio Elmar

nõrkuseks.

Kas Sinu tuttavad kuulavad raadiot Elmar?

- paljud kuulavad
- mõned kuulavad
- väga vähesed
- ei tea kedagi, kes kuulaks
- ei tea, ei oska öelda

Sinu haridustase?

- kõrgharidus
- keskharidus, keskeriharidus
- alla keskhariduse

Sinu vanus?

- alla 20
- 20 - 29
- 30 - 39
- 40 - 49
- 50 - 59
- 60 - 69
- üle 70

Sinu perekonnaseis?

- vallaline
- vabaabielu
- abielus
- ei soovi vastata

Sinu elukoht?

- Tallinn, Tartu, Pärnu
- Mõni muu linn
- Alev
- Küla, maakoht

Mis maakonnas Sa elad?

- Harjumaa
- Hiiumaa
- Ida-Virumaa
- Jõgevamaa
- Järvamaa
- Läänemaa
- Lääne-Virumaa
- Põlvamaa
- Pärnumaa
- Raplamaa
- Saaremaa
- Tartumaa
- Valgamaa
- Viljandimaa
- Võrumaa

Sinu sugu?

- mees
- naine

Lisa 2. Valimi struktuur

Vastajate arv	1195
Mehi	376
Naisi	810
Ei avaldanud	9
Vanus	
alla 20	50
20-29	147
30-39	281
40-49	252
50-59	294
60-69	137
üle 70	24
Ei avaldanud	10
Haridus	
Kõrgharidus	266
keskharidus, keskeriharidus	789
alla keskhariduse	124
Ei avaldanud	16
Elukoht	
Tallinn, Tartu, Pärnu	408
Mõni muu linn	262
Alev	127
Küla, maakond	383
Ei avaldanud	15
Maakond	
Harjumaa	293
Hiiumaa	1
Ida-Virumaa	21
Jõgevamaa	84
Järvamaa	60
Läänemaa	28
Lääne-Virumaa	91
Põlvamaa	43

Pärnumaa	134
Raplamaa	38
Saaremaa	14
Tartumaa	201
Valgamaa	37
Viljandimaa	87
Võrumaa	45
Ei avaldanud	18
Perekonnaseis	
Vallaline	309
Vabaabielu	324
Abielus	486
Ei avaldanud	76

Lisa 3. Küsitluse tulemused (vastuste üldjaotused)

Kui sageli kuulad raadiot Elmar?

iga päev või peaaegu iga päev	1010	85%
3 - 4 päeva nädalas	116	10%
vähemalt kord nädalas	42	4%
mõnel korral kuus	17	1%
kord kuus või harvemini	7	1%
Kokku	1192	100%

Kus kuulad raadiot Elmar kõige sagedamini?

Autos	194	16%
Kodus	711	59%
Tööl	208	17%
Other	82	7%
Kokku	1195	100%

Millal eelistad raadiot Elmar kuulata?

hommikul	191	16%
päeval	301	25%
Õhtul	98	8%
Öösel	11	1%
kuidas kunagi	587	49%
Kokku	1188	100%

Mis ajastu laule eelistad kuulata raadiost Elmar?

tänapäev (2000-2012)	448	38%
üheksakümnead	284	24%
kaheksakümnead	298	25%
seitsmekümnead	99	8%
kuuekümnead	39	3%
viiekümnead ja vanemad	14	1%
Kokku	1182	100%

Mis muusikastiili eelistad kuulata raadiost Elmar? - estradaad

Üldse ei meeldi	39	3%
eriti ei meeldi	91	8%
ei oska hinnata, jätab ükskõikseks	149	13%
üldiselt meeldib	529	46%
väga meeldib	341	30%
Kokku	1149	100%

Mis muusikastiili eelistad kuulata raadiost Elmar? - folk

Üldse ei meeldi	68	6%
eriti ei meeldi	157	14%
ei oska hinnata, jätab ükskõikseks	252	23%
üldiselt meeldib	434	39%
väga meeldib	193	17%
Kokku	1104	100%

Mis muusikastiili eelistad kuulata raadiost Elmar? - hip-hop

Üldse ei meeldi	198	18%
eriti ei meeldi	265	25%
ei oska hinnata, jätab ükskõikseks	306	28%
üldiselt meeldib	242	22%
väga meeldib	68	6%
Kokku	1079	100%

Mis muusikastiili eelistad kuulata raadiost Elmar? - kantri

Üldse ei meeldi	15	1%
eriti ei meeldi	55	5%
ei oska hinnata, jätab ükskõikseks	99	9%
üldiselt meeldib	466	40%
väga meeldib	518	45%
Kokku	1153	100%

Mis muusikastiili eelistad kuulata raadiost Elmar? - pop

Üldse ei meeldi	10	1%
eriti ei meeldi	32	3%
ei oska hinnata, jätab ükskõikseks	80	7%
üldiselt meeldib	520	46%
väga meeldib	479	43%
Kokku	1121	100%

Mis muusikastiili eelistad kuulata raadiost Elmar? - rock

Üldse ei meeldi	39	4%
eriti ei meeldi	138	12%
ei oska hinnata, jätab ükskõikseks	157	14%
üldiselt meeldib	477	43%
väga meeldib	298	27%
Kokku	1109	100%

Mis muusikastiili eelistad kuulata raadiost Elmar? - sült

(rahvalikud šlaagrid)

Üldse ei meeldi	31	3%
eriti ei meeldi	52	5%
ei oska hinnata, jätab ükskõikseks	127	11%
üldiselt meeldib	466	41%
väga meeldib	469	41%
Kokku	1145	100%

Mis muusikastiili eelistad kuulata raadiost Elmar? - tants

Üldse ei meeldi	6	1%
eriti ei meeldi	17	1%
ei oska hinnata, jätab ükskõikseks	61	5%
üldiselt meeldib	418	36%
väga meeldib	652	56%
Kokku	1154	100%

Milliseid teemasid võiks raadio Elmar Sinu arvates rohkem kajastada?

kultuur	379	8%
haridus	249	5%
poliitika	91	2%
kino, teater, film, muusika	451	10%
Tervis	542	12%
Sport	202	4%
majandus	166	4%
kuritegevus, politsei, kohtud	190	4%
arvamused ja arutlused päevateemadel	604	13%
elu maal	560	12%
kodu, pere, lapsed	629	14%
loodus ja keskkond	470	10%
Other	42	1%

Kas eelistad kuulata raadiost Elmar nais- või meessaatejuhi häält?

naishäält	39	3%
meeshäält	43	4%
võrdselt, ei ole eelistust	1097	93%
Kokku	1179	100%

Palun nimeta, kes on Sinu lemmiksaatejuht(juhid) raadios Elmar?

Gerli Padar	411	9%
Kristjan Gold	324	7%
Lauri Hermann	465	11%
Mari-Liis Männik	920	21%
Owe Petersell	838	19%
Piret Laos	306	7%
Raen Väikene	478	11%
Tiiu Rööp	223	5%
Veiko Soom	366	8%

Kas kuulad raadiost Elmar spetsiaalselt mõnd saadet?

Jah, sageli	477	40%
Mõnikord	396	34%
Väga harva	157	13%
Üldse mitte	152	13%
Kokku	1182	100%

Kui kuulad, siis millist?

Elmari tantsuõhtu	791	14%
Soovisaated	721	13%
Hommikuprogramm "Ärka kaunis maa"	519	9%
Tähetee	385	7%
Lugu laulust	487	9%
Lapsesuu	618	11%
Elmar üllatab	622	11%
Kümme	175	3%
Suu puhtaks	371	7%
Õnnesoovid	350	6%
Eesti lugude edetabel	520	9%
Other	50	1%

Kui kaua oled olnud raadio Elmar kuulaja?

alla kahe aasta	18	2%
2 - 5 aastat	136	12%
5 – 10 aastat	385	33%
rohkem kui 10 aastat	640	54%
Kokku	1179	100%

Mis raadiojaama kuulad lisaks raadiole Elmar?

Vikerraadio	271	12%
Sky+	378	17%
Kuku	102	5%
Uuno	189	9%
Star FM	490	22%
Raadio 2	93	4%

Klassikaraadio	36	2%
Raadio 3	151	7%
Ring FM	109	5%
Kohalikud jaamad	83	4%
Ei kuula ühtegi teist raadiojaama	281	13%

Kas Elmar on Sinu meelest parem kui teised raadiojaamad?

Jah, kindlasti	593	50%
Mõnevõrra küll	424	36%
Üldiselt samal tasemel kui mõni teine	162	14%
Kokku	1179	100%

Miks eelistad raadiot Elmar teistele raadiojaamadele?

muusikavalik	912	26%
saatejuhid	683	19%
programmi meeleolu	556	16%
eesti keel	876	25%
programmi tempo	176	5%
kajastatavate teemade valik	264	7%
ma ei eelista Elmarit teistele	59	2%
Other	25	1%

Kas Sinu tuttavad kuulavad raadiot Elmar?

paljud kuulavad	679	57%
mõned kuulavad	421	35%
väga vähesed	33	3%
ei tea kedagi, kes kuulaks	2	0%
ei tea, ei oska öelda	51	4%
Kokku	1186	100%

Sinu haridustase?

kõrgharidus	266	23%
keskharidus, keskeriharidus	789	67%
alla keskhariduse	124	11%
Kokku	1179	100%

Sinu vanus?

alla 20	50	4%
20 - 29	147	12%
30 - 39	281	24%
40 - 49	252	21%
50 - 59	294	25%
60 - 69	137	12%
üle 70	24	2%
Kokku	1185	100%

Sinu perekonnaseis?

vallaline	309	26%
vabaabielu	324	27%
abielus	486	41%
ei soovi vastata	60	5%
Kokku	1179	100%

Sinu elukoht?

Tallinn, Tartu, Pärnu	408	35%
Mõni muu linn	262	22%
Alev	127	11%
Küla, maakoht	383	32%
Kokku	1180	100%

Mis maakonnas Sa elad?

Harjumaa	293	25%
Hiiumaa	1	0%
Ida-Virumaa	21	2%
Jõgevamaa	84	7%
Järvamaa	60	5%
Läänemaa	28	2%
Lääne-Virumaa	91	8%
Põlvamaa	43	4%
Pärnumaa	134	11%

Raplamaa	38	3%
Saaremaa	14	1%
Tartumaa	201	17%
Valgamaa	37	3%
Viljandimaa	87	7%
Võrumaa	45	4%
Kokku	1177	100%

Sinu sugu?

Mees	376	32%
Naine	810	68%
Kokku	1186	100%

Lisa 4. Ekspertintervjuude kava

Sissejuhatavad küsimused

1. Kui kaua oled töötanud raadios Elmar?
2. Kui kaua oled töötanud peatoimetajana?
3. Ole hea ja kirjelda palun, mis on tänasel päeval raadio Elmar peatoimetaja peamised ülesanded?
4. Kuivõrd on ülesanded ja kohustused ajas muutunud?
5. Mis sulle oma töö juures kõige rohkem meeldib?
6. Palun ütle kolm sõna, mis esimesena meelde tuleb, kui öelda sõnapaar: raadio Elmar!

Raadios Elmar mängitav muusika

1. Elmari fonoteegis on umbkaudu 10 000 lugu. Mis on suure fonoteegi plussid ja miinused?
2. Kas olete mõelnud mängitavate lugude vähendamise peale?
 - Mis põhjusel seda ei ole tehtud?
3. Kuidas pääseb üks uus laul raadio Elmar eetrisse?
 - Mis lauluga edasi saab?
4. Tänapäeval on keeruline lugusid lahterdada, sest enamjaolt on laulustiilid omavahel segunenud. Näiteks võib laul olla “pop-rock” jne?
5. Mõtleme Elmaris mängitava muusika peale algusaastatel ja nüüd aastal 2013. Mis on muutunud?
 - Viimase 5 aasta jooksul?
 - On muutus tulnud pigem raadio tegijate poolt või on need sõltunud pigem välistest teguritest ja muutustest muusikaturul?
 - Raadiokuulajate eelistustest?
6. Hetkel moodustab Elmari igapäevase *playlistis* väga suure osa viimase viie aasta jooksul ilmunud laulud. Millest see on tingitud?
7. Kas uue muusika nii suur osakaal ei mõju eemalepeletavalt Elmari püsikuulajale (40+), kelle eelistuste hulka võiks kuuluda pigem vanem muusika?

8. Seoses oma lõputöö kirjutamisega avastasin, et aastal 2009 suvel mängis Elmar kokku 17 000 lugu, 2012 samal perioodil üle 17 600 loo. Millest selline erinevus võib olla tingitud?
9. Aastal 2009 moodustas nn. süldimuusika Elmari mängitavatest lauludest veerandi, aastal 2012 oli selle osa kukkunud 10%. Samas kui kategooriate “pop” ja “rock” osakaal samavõrra suurenenud. Millest selline vahe üsna lühikese perioodi jooksul?

Raadio Elmar sõnaline osa

1. Elmar on ennekõike muusikajaam, kuid kui suurt rõhku pööratakse sõnalisele poolele?
 - On siin viimasel ajal toimunud muudatusi?
 - Kui mõelda näiteks hommikuprogrammi intervjuude ja päevaste jutuajamiste peale, siis mis on peamised teemad, millest alati saatejuhid rääkida võivad?
 - On mõni teema täiesti keelatud?
2. Üheks eripäraks on ka see, et raadios Elmar on alati püütud programmi kaasata palju kuulajaid endid. Soovisaated on olnud alati populaarsed. Miks see nii on?
3. Kuulajatel palutakse osaleda ka uuringutes ja küsitlustes, mis puudutavad näiteks laule, mida Elmaris mängitakse. Miks ei ole muutunud selliste testide läbiviimine regulaarseteks?

Raadio Elmar eripära

1. Mis on sinu arvates peamine põhjus, et raadiot Elmar seostatakse sõbralikkuse, positiivsuse ja soojusega?
2. Raadios Elmar mängitakse ainult Eesti artiste. Kuidas hindad sellist raadio eripära hetke raadioturul?
 - Eestikeelseid laule mängitakse teistes raadiojaamades üha rohkem. On see Elmari tulevikule mõeldes probleem?

Raadio Elmar võrdlus teiste raadiojaamadega

1. Kas laiale sihtrühmale suunatus teeb raadiotegemise lihtsamaks või pigem teeb fookuse säilitamise keerulisemaks?

2. Raadio Elmar üldine kuulatavus on aastatega järk-järgult vähenenud. Millest selline langustrend?

- Sama käib ka teiste suurte raadiojaamade kohta: SKY+, Vikerraadio.
- Kas üldine raadiokuulamine väheneb?

Raadio Elmar tulevik

1. Mis saab Elmarist tulevikus?

- Näiteks viie aasta pärast?
- Kas stabiilsus viib edasi või saabub aeg suuremateks muutusteks?

Lõpetamine

Suur aitäh intervjuus osalemast!

- Kas meenub veel midagi olulist, mida ma ei küsinud, kuid mida soovid lisada?

Lisa 5. Intervjuu Owe Peterselliga

Intervjueeritav: Owe Petersell, raadio Elmar peatoimetaja alates aastast 2004.

Intervjuu läbiviimise koht: raadio Elmar toimetus.

Küsimus (edaspidi K): Räägi palun, kui kaua sina oled raadios Elmar töötanud?

Vastus (edaspidi V): No tänaseks siis juba üle 15-ne aasta, peaaegu 16 aastat, sest me alustasime õppimist raadiotööks juba enne Elmari päris sündi.

K: Kui kaua sa peatoimetaja oled olnud?

V: See on juba raskem küsimus (muiates). No vist tänaseks natuke üle poole sellest ajast.

K: Ole hea ja kirjelda, mis on tänasel päeval raadio Elmar peatoimetaja peamised ülesanded?

V: Hoida kätt kogu selle raadio pulsil n-ö ehk siis tegeleda kogu selle osaga, mis eetris käib ehk siis programmiga. Ma arvan, et peatoimetaja kohta võiks vabalt öelda ka programmidirektor. Minu asi on see, mis eetrisse jõuab.

K: On see kuidagi ajas muutunud ka? Kui sa mõtled näiteks 5 aastat tagasi, 10 aastat või miks ka mitte 15 aastat tagasi.

V: Ma arvan, et otseselt ei ole muutunud mitte need tööülesanded, vaid pigem on muutunud kogu see taustsüsteem. Inimesed muutuvad, ühiskond on muutunud rohkem infoühiskonnaks jne. Et see osa on muutunud, mitte otseselt tööülesanded.

K: Mis sulle enda töö juures kõige rohkem meeldib?

V: Kõige rohkem meeldivad mulle minu kolleegid ja mulle meeldib muusika, muidu ei saakski tööd teha.

K: Palun ütle mulle kolm esimest sõna, mis sulle tuleb meelde nimepaariga raadio Elmar.

V: Sõbralik, Eesti ja armastus. (muigab rahulolevalt)

K: Elmari fonoteegis on ligikaudu 10 000 lugu ja seda on palju, kui mõelda teiste raadiojaamade peale. Mis sa arvad, kas see on eelis?

V: Ma arvan, et see on eelis, kuigi see sõltub puhtalt sellest kuulajast, et kes mida tahab saada. Kui inimene tahab ikkagi oma kindlat hitti kätte saada, siis see on tema jaoks puudus. Aga inimese jaoks, kes eelistab mitmekesisemat muusikavalikut, on see eelis.

K: Oskad sa öelda, kui sagedasti käib Elmari eetris Anne Veski „Roosiaia Kuninganna“ või näiteks Ott Leplandi „Kuula“?

V: No sellest tead sina kõige paremini rääkida. (Naerab). Aga eks selle jutuga peaks jõudma *playlisti* koostamise juurde ja selleks on meil väga erinevad kategooriad ja väga erinevad piirangud jne. Noh, kui sa mainisid siin laulu „Roosiaia kuninganna“, siis see on kahtlemata üks selline kullafondi kuuluv laul, mida võib kuulda ka mitu korda nädalas. Erinevalt väga paljudest lauludest, mida võib olla võib kuulda korra kuus.

K: Aga kas te ei ole kunagi mõelnud fonoteegi vähendamisele? Tõmmatagi kokku ja konkreetselt mängidagi neid kullafondi kuuluvaid laule „Roosiaia kuninganna“, „Sangar seiklusfilmis“ jne. Unustada mingisugused artistid sootuks.

V: No eks põhimõtteliselt seda saab teha selle sama *playlisti* koostamisel, et kui sagedasti üks või teine laul kõlab, aga, et fonoteeki üleüldse koomale tõmmata, selle vastu olen ma küll kategooriliselt! Elmaril on natuke ka selline... selline vastutus või missioon kanda, et tutvustada uut eesti muusikat, hoida pinnal vanemat eesti muusikat, et see ampluaa oleks võimalikult lai.

K: Mainisid uusi laule... Kuidas pääseb üks uus, värske laul Elmari eetrisse?

V: Kui uus laul meie juurde jõuab, siis kuulab selle üle meie muusikatoimetuse ja otsustab, mis selle lauluga edasi teha. Me oleme võrdlemisi leebed, võrreldes kasvõi teiste raadiojaamadega. Enamus raadioid ju ikkagi eeldab, et see laul n-ö testib kusagil ära, näiteks Elmaris, ja kuidagi tõestab ennast, et julgeks seda eetrisse panna. Meie pigem lähtume sellest, mis on selle laulu kvaliteet. Et ei oleks ikkagi noh

mustalt laulud, kole põhi jne. Aga me ei lähtu sellest, kas laulu esitaja on tuntud või tundmatu. Me ikkagi üritame tutvustada võimalikult laia valikut eesti muusikat.

K: Sa mainisid ka seda, et laulud pannakse erinevatesse kategooriatesse. See on ju tänapäeval tegelikult niivõrd keeruline. Paljud laulud on ju “pop-rock” segu jne. Kuidas te sellega hakkama saate?

V: See ongi keeruline, aga meil on ju alati tagasitee. Põhimõtteliselt me võime seda kategooriat muuta, kui me ühel hetkel tunneme, et noh ei tea, et see pole päris õige koht, kus ta on. Et see laul ei peaks nii tihti eetris käima või ei peaks sellises ajavööndis eetris käima. Seda kõike saab korrigeerida.

K: Kui nüüd mõelda Elmari algusaastate peale... Missugust muusikat mängiti siis?

V: No see on alati see üllatusmoment, et Elmar ei alustanud eestikeelsena. Me mängisime palju šlaagreid, natukene sellist retrohõngulist muusikat, alates tõesti noh Beatlitest ja lõpetades seal Stingi või mõne päris kaasaja artistiga ja me mängisime sinna vahele eesti muusikat ja üsna kummaline on mõelda, et sel ajal kui Elmar alustas, siis ju paljusid neid artiste, kes on praegu need kõige kuumemad Eesti artistid, üldse ei olnud pildil. Noh kasvõi Tanel Padar või Lenna Kuurmaa, et sel ajal see eesti muusika osakaal oli ikka väga väike, mis võtta oli.

K: Tundub sulle, et näiteks viimase 5 aasta jooksul on ka toimunud mingisugune muudatus?

V: See tendents on olnud ikkagi selles suunas, et jätkuvalt veel kasvab eesti muusika produktsioon või turuletulek, et neid tuleb ikka veel järjest rohkem juurde. Mulle tundub, et viimaste aastate jooksul on järjest rohkem juurde hakanud tulema sellist kvaliteetset “pop-rock” või ka tantsumuusikat. Et see kvaliteet on märksõna ja selle üle on siiralt hea meel.

K: Mis sa arvad, kas tuleb mingil hetkel ka selline seisak, et ühel hetkel ei tule enam seda kvaliteetset muusikat.

V: (naerab) No ma väga loodan, et ei tule, kuigi arvestades siin seda demograafilist olukorda ja seda, et on oodata põlvkondi, kus noori on vähe, et siis mine sa tea, mis see võib kaasa tuua, aga ei, ma siiski pigem ei usu.

K: Seoses sellega, et seda uut ja kvaliteetset muusikat tuleb iga päev juurde, et seoses sellega mängitakse ka Elmaris üha rohkem uuemat muusikat. Kuidas raadiokuulajad selle vastu on võtnud?

V: Väga hästi! Eks tegelikult raadiokuulajad olegi ise selle tinginud, et järjest rohkem küsitakse uusi laule ja kui me ka muusika teste läbi viime, siis hinnatakse neid positiivselt. Mmm.. ma arvan, et see on ainuvõimalus.

K: Need muusikatestid. Neid ei tehta Elmaris regulaarselt?

V: Jah... Vaata, kui on tegemist sellise *current AC* raadiojaamaga, kus põhiliselt mängitaksegi väga värsket muusikat, siis on vaja seda kõike pidevalt testida. Aga meil ju põhimõtteliselt ei ole väga suurt vajadust testida uuesti „Kikilipsu“ või „Roosiaia kuningannat“, sest noh vähemalt järgnevad 20 aastat inimesed ikka armastavad neid samu laule. Uut muusikat on küll vaja testida.

K: Räägime veel veidikene Elmari kõlavatest lauludest. Seoses oma bakalaureusetöö kirjutamisega avastasin, et aastal 2009 suvel mängis Elmar kokku 17 000 lugu. 2012 samal perioodil üle 17 600 loo. Millest selline erinevus võib olla tingitud?

V: Mmm... raske öelda! Ma arvan see võib olla tingitud mingisugustest muudatustest kas arvutiprogrammi kasutamisel või hoopis selle tarkvara väljavahetamisel või näiteks see, et me oleme teinud suure rekategoriseerimise.

K: Räägime veel veidi numbritest. Aastal 2009 moodustas nn. süldimuusika Elmari mängitavatest lauludest veerandi, aastal 2012 oli selle osa kukkunud 10%. Samas kui kategooriate “pop” ja “rock” osakaal samavõrra suurenenud. Millest selline vahe üsna lühikese perioodi jooksul? On see siis seotud samamoodi uue “-rock” muusika pealetungiga?

V: Absoluutselt! Ja... Kuidagi ju ka muusikakuulamise valitsevad mingisugused trendid. Miski asi on mingil perioodil populaarsem ja-ja miski kaotab oma populaarsust.

K: Oskad tuua mõne näite?

V: Mõni aeg tagasi ei möödunud Elmaris soovisaadet, milles ei küsitud näiteks Meie Meest, kui üht sellist tüüpilist süldiartisti. Täna sel päeval võib mööduda terve nädal nii, et ühtki Meie Mehe lugu ei küsita.

K: Elmar on ennekõike muusikajaam, kuid kui suurt rõhku pööratakse sõnalisele osale.

V: Ikka pööratakse. Ma arvan, et kui jah... väga suur osa sellest Elmari positiivsest seisust või headest reitingutest on tingitud just nimelt muusikast, siis see teine väga suur osa on saatejuhtidel. Inimesed tõenäoliselt ei ole kunagi oodanud ja ei oota ka nüüd sellist väga tõsist ja pikka jutusaadet Elmarist, aga nad ootavad, et see jutt neid kuidagi emotsionaalselt mõjutaks ja kuidagi tõstaks nende tuju.

K: Aga kui mõelda näiteks hommikuprogrammi intervjuu peale või päevase jutuajamise peale, siis kuidas valitakse teemad, millest räägitakse.

V: No teemad valitakse ikkagi lähtuvalt sellest, mida võiks olla huvitav kuulata. Muidugi me üritame kanda ka seda mõtet, et see võiks olla veidi hariv. Ta võiks olla meelelahutuslik, aga ka veidi hariv. Teemad valivad saatejuhid ise, aga see tähendab seda, et nendel saatejuhtidel on olemas see teadmine, mis võiks olla hea.

K: Nii, et otseselt juhtkond ei otsusta, et täna räägime perekonnast ja homme tervisest?

V: Ei sellist asja ei ole. Ma isegi mõtlen aastate peale tagasi, et vist ei ole kunagi olnud ka sellist juhtumit, et juhtkond peaks ütlema, et sel teemal sa ei tohi intervjuud teha.

K: Aga mingisugused teemad on veidi tabud?

V: Mmm... Me üritame vältida sellist inimestele ära tegemist või inimeste halvustamist, aga see on pigem küsimus selle intervjuu tonaalsuses mitte selles, et kellega või millest peaks rääkima.

K: Ikka üritatakse säilitada positiivsust.

V: Jah! Loomulikult! Võib ju intervjuu teha ka üsna nukral, ebameeldival või kriitilisel teemal, aga sellisel moel, et kõlama jääb sellest ka midagi positiivset.

K: Mulle tundub, et Elmaris ei räägita eriti näiteks religioossetel teemadel?

V: See ei ole kuidagi keelatud, et vabalt võiks teha, aga kuna Elmar ei ole otseselt mingit religiooni kandev või propageeriv raadiojaam, siis seda on muidugi väga vähe.

K: Suure sõnalise osa Elmari programmist moodustavad ju tegelikult ka kuulajad. Populaarsed soovisaated on alati olnud ääretult populaarsed.

V: Jah! Ma ei saa 100% väita, et nad on päris esimesest päevast eetris, aga esimesest aastast kohe kindlasti,

K: See näitab, et Elmari kuulaja tahab nii väga kõiges kaasa lüüa, mis siin toimub.

V: Muidugi! Elmari kuulaja jaoks on ikkagi Elmari töötajad natukene nagu pere. Pluss on see, et inimeste jaoks on väga tähtis, et nad saavad oma sõna sekka öelda, et nad saavad oma sõpru tervitada. Sageli inimesed ütlevad, et aga kas see ei ole nii, et need on ühed ja samad kuulajad, kes seal eetris on. Jah, sellise kuulajaskonnaga raadio puhul on selge, et on olemas mingi protsent väga aktiivseid kuulajaid, keda kuuleb üsna tihti eetris, aga kui see osa kõrvale jätta, siis on ikka veel väga väga suur hulk neid inimesi, kes ei ole igapäevased helistajad. Nii, et tegelikult kuulajate valim on ju väga suur.

K: Missugused on kuulajate reaktsioonid, kui näiteks Elmari otsustab teha mingisuguse muusikatesti või uuringu?

V: Nad reageerivad väga aktiivselt. Nad tulevad kaasa praktiliselt kõigega, mis me eetris välja pakume. Me ei saa selle üle küll kurta, et kuulajad ei võtaks osa. Isegi siis, kui me teeksime selle kampaania öösel kell kolm või varahommikul kell 5. Elmari kuulaja tahab väga aktiivselt osa võtta kõigest.

K: Ja kui parasjagu ei toimu mingisugust testi või ei käi ühtegi uuringut, siis vastukaja saadavad nad ikka?

V: Jah, jaa... nii positiivset kui ka negatiivset. Hämmastav kogu selle aja jooksul on olnud see, et tegelikult see positiivse ja negatiivse vastukaja osakaal on ikka umbes sada ühele positiivse kasuks.

K: Sa ise ütlesid ka meie jutuaajamise alguses, et kui öelda nimi „Elmar“ tuleb esimesena meelde sõna „sõbralikkus“. Millest see on tingitud? Kuidas see kuvand on kujunenud nii sõbralikuks ja positiivseks?

V: (naerab) No ei tea. Nii on lihtsalt läinud... Eks selle kuvandi on ju tinginud need inimesed, kes siin töötavad ja kuigi see kaader võib olla aja jooksul vahetunud, siis mingi selline positiivne tuumik on alati jäänud. Et eks see tuleb ühest küljest inimestest ja teisest küljest see sama muusika ka. Eesti muusikat mängides ja kuulates võib ju aru saada, et see ei ole väga selline morbiidne või halba tuju tekitav muusika.

K: See positiivsus on kindlasti ka üheks eripäraks teiste raadiotega võrreldes.

V: No jah eks igal meediakanalil ja raadiokanalil peabki olema oma nišš oma atmosfäär, oma suunitlus. Elmari puhul on kindlasti see sõbralikkus üks, mis teda eristab.

K: Pluss ainult eesti artistide lood.

V: Täpselt.

K: Mitmed Eesti raadiojaamad on hakanud mängima väga palju eestikeelseid laule. Teinekord ei saa arugi, ete tegemist ei ole Elmariga. Järjest võib kõlada Kare Kauksi „Mägede hääl“ Smilersi „Annika“ jne.

V: Jah, see on ikka päris huvitav, et kui ikka võtta üks kümme aastat tagasi, siis suurem osa raadiojaamu ei mänginud praktiliselt mitte ühtki eestikeelset laulu. Ühel hetkel saabus see aeg, kui mängiti n-ö *mainstream* uuemat muusikat. Noh... Smilers, Ines, Tanel Padar. Nüüd võib ikka praktiliselt kõikidest raadiojaamadest kuulda ka veidi vanemat eesti muusikat, et see on päris huvitav tendents, aga eks see ole see sama asi, et eesti muusika võidukäik on järjepidevalt toimunud. Teisest küljest saab seda sama asja vaadata ka eesti artistide seisukohalt. Kui ei tehtud seda Eesti muusikat ja kui ka hakati tegema, siis väga paljud noored artistid ütlesid veel kümme aastat tagasi: „Eesti keeles ma küll ei näe mõtet laulda!“, siis praegu ikkagi valdav enamus eesti artiste laulab eesti keeles.

K: Eesti muusikud on õnnelikud, et Elmar on olemas.

V: Kõpsemate lauljate generatsiooni lauljate jaoks oleme me ju üks vähestest võimalikest kanalitest, kus üleüldse nemad saavad oma väljundi ja nemad on lõpmata tänulikud selle eest, et selline kanal on. Kui võtta ka nooremad artistid, siis ma ikka vahest olen ikka üsna üllatunud, et kui palju nad ootavad tagasisidet, kui palju nad annavad ise tagasisidet, kui palju nad küsivad nõu. No näiteks otsivad uut solisti või andes välja uut singlit.

K: Räägime korra veel sellest, et teised raadiojaamad on hakanud nii palju Eesti artiste mängima. Mis tundeid see sinus isiklikult tekitab?

V: (naerab) Kahetisi tundeid. Ühest küljest tekitab see neid tundeid, et mõtle, kui tore, et eesti muusikal läheb nii hästi. Teisest küljest tekitab see muidugi natukene ka tunnet, et nüüd võtavad meie artistid justkui käest ära. Meie ju teisipidi ei tee! Meie ei tee nii, et näed Rihannal tuli maru kihvt lugu välja, paneme vahepeal selle laulu ka eetrisse. Ma sellest küljest justkui olen selgete formaatide poolt. Mulle meeldib see, et Elmarist kuuled sa eestikeelset muusikat samamoodi nagu sa keeraks kraani lahti ja sa tead, et sealt tuleb vesi. See on selliste selgete formaatide eelis.

K: Kui vaadata viimaseid kuulajauuringuid, mida Emor on teinud, siis on sealt näha, et Elmari kuulatavus järk-järgult väheneb. Millest selline langustrend on tekkinud?

V: No siin on väga mitmeid põhjuseid. Üks suur põhjus on muidugi see, et inimesed kuulavad raadiot üldse vähem. Tervik kuulajatehulk on ka muutunud, sest teatavasti on üsna suur osa neid inimesi, kes tarbivad ennekõike muusikat, kas *youtubest* või mp3-mängijast. Nad ei kuula nii palju raadiot. Kindlasti üheks oluliseks põhjuseks on ka saatjatevõrk. Kuna Elmar ei ole juba väga pikki aastaid tegelikult oma kuulatavus raadiust suurendanud ehk ei ole rohkem mingeid sagedusalasid või saatjaid juurde tekkinud, siis meil ei olegi võimalik kuulajaid juurde saada. Sealt kust meid lihtsalt ei saagi kuulata. Noh, ülejäänud asjad on juba sellised veidi väiksemad põhjused nagu näiteks see, et eestikeelse jaamana me ei saa nende kuulajate eest, kes on muukeelsed.

K: Kas te võrdlete Elmarit vahepeal ka Vikerraadioga?

V: Mulle tundub, et tänasel päeval mitte. Need formaadid on juba võrdlemisi lahknunud. Elmari algusaastatel oli küll see, et seda võrdlemist tuli vahel ette. Mitte, et need formaadid oleksid tol ajal tohutult sarnased olnud, aga see oli ainuke võrreldav kanal.

K: Kui Elmaril oleks sama leviulatus nagu Vikerraadiol, kas siis oleks Elmaril kuulajaid rohkem kui Vikerraadiol?

V: (naerdes) No vot siis... Ma ei oska öelda, aga kindlasti oleksid võrdväärased konkurendid.

K: Mis sa Owe arvad, missugune on Elmari tulevik?

V: Oleneb nüüd sellest, kui pikas perspektiivis seda vaadata.

K: Võtame näiteks viis aastat.

V: Ma arvan, et viie aasta pärast läheb Elmaril jätkuvalt väga hästi. Uut muusikat on veel rohkem ja kõik on täpselt nii kui peab! (muiates).

K: Aga viiekümne aasta pärast?

V: No ilmselgelt viiekümne aasta pärast on siin teine peatoimetaja ja teised saatejuhid (naerdes). Ma loodan, et sellised väikesed riigid nagu Eesti ei ole muutunud nii multikultuurseks, et eestikeelsel jaamal oleks see nišš või see koht palju väiksem. (Väga mõtlikult) Ma loodan, et see ei ole nii, aga ma arvan, et selleks on suur tõenäosus.

K: Hetkel suuremaid muudatusi plaanis ei ole? No näiteks, et saatejuhid lastakse lahti ja tekib automaatjaam või, et hakatakse mängima hispaaniakeelseid laule.

V: Kusjuures on! On nii see hispaaniakeelne osa kui ka päris muid üllatavaid uuendusi, aga ainult 1. aprillil.

K: Suur aitäh sulle Owe, et leidsid aega minuga veidi jutustada.

V: Aitäh sulle ka.

Lisa 6. Intervjuu Andres Panksepaga

Intervjueeritav: Adres Panksepp, radio Elmar peatoimetaja aastani 2004

Intervjuu viidi läbi internetiteel.

Küsimus (edaspidi K): Kui kaua sa töötasid raadios Elmar?

Vastus (edaspidi V): 7 aastat

K: Kuidas õnnestus saada Elmari peatoimetajaks?

V: See kujunes nii seetõttu, et minul oli uut raadiot käivitavast meeskonnast kõige rohkem võimalusi õpetada saatejuhte, aitada koostada programm, sekkuda programmi järelevaatajana ja võtta vastutus. Alustuseks olid ülesanded, siis vaadati, et minu tegevus vastab alguses tegevtoimetaja ülesannetele, hiljem peatoimetaja omadele, nii ta läks.

K: Ole hea ja kirjelda palun, mis olid sel perioodil radio Elmar peatoimetaja peamised ülesanded?

V: Üldised ülesanded on valdavalt sarnased nii uue kui juba tegutseva radio puhul. Alati tuleb valida eetrihääled ja koolitada, pakkuda välja programm ja motiveerida kaastöötajaid selle loomisel oma sõna sekka ütlema, jälgida kokkulepitud piiridest kinnipidamist, viia läbi kuulajaküsitlusi, teha järeltõlge raadiokuulamise uuringust, viia eetrihäältega läbi arenguestlusi, leida ja tutvustada saatejuhtidele eeskujulikke raadiotöö näited mujalt maailmast. Lisaks olin ma ka muusikajuht.

K: Mis sulle Elmari peatoimetaja ameti juures kõige rohkem meeldis?

V: Lühemas perspektiivis loomisprotsess, kuid pikemas see, et ma sain suure hulga ideid programmis ära proovida, see innustas neid juurde mõtlema, sest enamus ideedest toimus. Eesti muusika fännina meeldis mulle ka see, et ma sain palka muusika kuulamise eest.

K: Oled hetkel radio Uno peatoimetaja. Mis on teistmoodi?

V: Enamus tööülesandeid on jäänud samaks, kuid muutunud on raadioturg, konkurents on karmim, kuulajale pakutakse palju alternatiivseid võimalusi (internetiraadiod ja isiklikud muusikakogud iPodis jms) ja seetõttu on keerulisem kuulajat lainele saada. Kui 90-ndatel oli palju kohalikke raadioid, mis koolitasid DJ-

sid, kes ühel hetkel uusi väljakutseid otsides said liikuda suuremasse jaama, omades juba teatavat taset, siis hetkel liigub taolise kogemusega tööjõudu vähem.

K: Palun ütle kolm sõna, mis esimesena meelde tuleb, kui öelda sõnapaar: raadio Elmar!

V: Eestimaine, sõbralik, ainulaadne.

K: Elmari fonoteegis on umbkaudu 10 000 lugu. Mis on suure fonoteegi plussid ja miinused?

V: Suur fonoteek on raadio rikkus. Oluline on aktiivfonoteek, mille maht lepitakse kokku vastavalt formaadile. Miinuseks on kahtlemata see, et suure fonoteegi korrastustööd võtavad kauem aega ning muusikajuhi tähelepanu on suure fonoteegi puhul hajusam.

K: Mis sa arvad, kas võiks mingil hetkel mõelda mängitavate lugude vähendamise peale?

V: Oleneb formaadist. Kui laulude hulk on kokku lepitud, siis tuleb selle piirides ka püsida. Fonoteegiga tegelemine on jaamale igapäevaselt vajalik, lihtne valem on, et kui 100 lugu tuleb aktiivfonoteeki sisse, siis 100 peaks sealt ka arhiivi liikuma. Samas sõltub laulude hulk aktiivfonoteegis ka muusikajuhi tunnetusest ja tagasiside mõistmisest.

K: Kuidas Elmari algusaastatel pääses uus laul raadio Elmar eetrisse?

V: Kui Elmar alustas, oli Eestis välja antud umbes 80 – 100 CD plaati. Mõistagi oli siis CD väljaandmine luksus ja ideed kaaluti pikalt. Algusaegade fonoteek oli n-ö kullafond, see seadis piirid ka uutele tulijatele. *Playlisti* pääses eelkõige tunnetuse järgi.

K: Tänapäeval on keeruline lugusid lahterdada, sest kõik on millegi segu... “Pop-rock”p jne. Lahterdati tol ajal laule erinevatesse kategooriatesse?

V: Jah, kategooriad olid. Laulude jaotamine käis selle järgi, millisena laulu olemus tundus. Ükshaaval jaotati laulud vastavasse ühise nimetajaga kategooriasse (pop, rock, tants, disco, moodne, eatu, rahvalik). Niisiis ka siin oli kõige olulisem tunnetus.

K: Mõtleme Elmaris mängitava muusika peale algusaastatel ja nüüd aastal 2013. Mis on muutunud?

V: Elmari algusaegadel sai palju mängukordi vanem, n-ö unustatud Eesti muusika. Hetkel teeb „ilma“ just värskem valik, vanemad salvestused on omandanud erilise (kullafondi), äramärgitud staatuse. Algusaastatel oli valik kesisem, sest kasutada sai vaid seda, mis CD-del oli välja antud, Eesti Raadio salvestusi oli peaaegu võimatu kätte saada. Oluline on ka see, et Elmari sünd andis Eesti muusikutele uue väljundi, taas oli mõtet muusikat luua, taas hakati hindama maakeelset loomingut.

K: Hetkel moodustab Elmari igapäevases *playlistis* väga suure osa viimase viie aasta jooksul ilmunud laulud. On see sinu arvates õige suund?

V: Kui muusikajahi tunnetus, kuulajate tagasiside ja hea reiting selle heaks kiidavad, siis on see õige suund. Elmar on siiski kommertsjaam, mille ülesanne on võimalikult paljude kuulajate ootustele vastata. Samas, kui suure hulga põhi*playlisti* laulude vahele mängida vahel midagi eristuvat, mõjub see hariva ja värskendavana.

K: Kas uue muusika nii suur osakaal ei mõju eemalepeletavalt Elmari püsikuulajale (40+), kelle eelistuste hulka võiks kuuluda pigem vanem muusika?

V: Üldiselt ei tohiks see olla probleem, sest minu arvates võtavad vanemad inimesed meelsamini vastu uue muusika, kui nooremad inimesed vanemad laulud.

K: Aastal 2009 suvel mängis Elmar kokku 17 000 lugu, 2012 samal perioodil üle 17 600 loo. Millest selline erinevus võib olla tingitud?

V: Ilmselt oli aktiivfonoteegi suurus erinevalt kokku lepitud, soovisaadetes mängitud lugude valik oli ehk erinev (ühel perioodil ehk ei olnud nii kindlaid lemmikuid, mida saatest saatesse sooviti vms). Olulise vahe võib tuua ka saatekava, palju on *playlistipõhiseid* saateid ja palju spetsiaalselt valitud muusikaga.

K: Elmar on ennekõike muusikajaam, kuid kui suurt rõhku pöörati algusaastatel sõnalisele poolele?

V: Algusaastatel oli Elmar segu muusika- ja jutujaamast, seetõttu oli programmis pikki sõnasaateid. Jutusaadete osatähtsuse kujunes veidi juhuslikult, katsetati, mis tüüpi jaama turg vajab ja mis oskusi tegijad evivad. Hiljem muutus jutusaadetes kõne ja muusika osakaal muusika kasuks, formaat tervikuna sai puhtam ja selgem.

K: Kui mõelda näiteks hommikuprogrammi intervjuude ja päevaste jutuajamiste peale, siis mis on peamised teemad, millest alati saatejuhid rääkida võiksid?

V: Elmari ülesanne on olla meelelahutaja, teemade põhivalik peaks lähtuma samast mõttest. Loomulikult ei saa mööda minna teemadest, mis teinekord hoolimata oma karmist vms sisust, inimestele korda lähevad ning millest seltskonnad räägivad. Tähtis ei ole konkreetne teema, vaid käsitlus, keskmisest kuulajast tuleb olla kogu aeg natukene informeeritum, siis on enamusel huvitav.

K: On mõni teema läbi aastate olnud täiesti keelatud?

V: Muusikajaamas on keelatud halvustada *playlisti* laule, sest igal laulul on alati kusagil vähemalt üks fänn. Muidu kehtivad meie õigusruumi harjumuspärased tavad, st, ei ole reeglina piiranguid (olen juhtinud tähelepanu, et näiteks usuteemasid peab väga hästi tundma, enne kui nendest rääkida, et kogemata ei tekiks tahtlikku provokatsiooni vms).

K: Üheks eripäraks on ka see, et raadios Elmar on alati püütud programmi kaasata palju kuulajaid endid. Soovisaated on olnud alati populaarsed. Miks see nii on?

V: Minu arvates on soovisaade populaarne programmiosa pigem näiliselt, et kui teha küsitlus, kui suur protsent kogu kuulajaskonnast on osalenud soovisaates, jääb tulemuseks ehk u 10-15% (spekulatiivne järeldus, ei tugine uuringule). Samas täidab soovisaade kuulaja kaasamise ülesannet, kui seda õigesti teha, ei tee see kindlasti kahju. Saate populaarsus kuulajate hulgas põhineb soovis rahuldada edevust, eksponeerida oma muusikamaitset, näidata julgust, võidelda igavusega jmt inimlikud soovid☺.

K: Kuulajatel palutakse osaleda ka uuringutes ja küsitlustes, mis puudutavad näiteks laule, mida Elmaris mängitakse. Miks ei ole muutunud selliste testide läbiviimine regulaarseteks?

V: Regulaarsuse kehtestab muusikajuht koos programmijuhiga, nemad otsustavad kas, kui tihti ja mida küsida.

K: Mis on sinu arvates peamine põhjus, et raadiot Elmar seostatakse sõbralikkuse, positiivsuse ja soojusega?

V: Nimetatud omaduste „kiirgamine“ on tehtud saatejuhtidele ülesandeks, järelikult on tegijad mõistnud kokkulepitud missiooni ja kuulajad omakorda loevad tegijate ponnistustest välja samad omadusjooned.

K: Ainult eesti artistide muusika... kuidas hindad sellist raadio eripära hetke raadioturul?

V: Väga kenasti eristub, formaati on lihtne kirjeldada, selge ja lihtne sisu ja vorm.

K: Eestikeelseid laule mängitakse teistes raadiojaamades üha rohkem. On see Elmari jaoks probleem?

V: Erineval ajal, erineva reitinguga on sellele küsimusele erinev vastus. Täna see ei ole probleem, aga samas ei tohi mugavaks muutuda. Vahendid ja võimalused on paljudel samad, mis Elmaril, sama ideega üritajaid ei saa välistada.

K: Elmari juhtkond on otsustanud teha raadiot väga laiale sihtrühmale. Kas laiale sihtrühmale suunatus teeb raadiotegemise lihtsamaks või pigem teeb fookuse säilitamise keerulisemaks?

V: Elmari formaat on kõige paremas mõttes kõige rahvalikum formaat, seda peabki tegema vanuses 12-74 inimesele. Kuid kõigile ei saa kõiges meeldida, tuleb keskenduda kitsamale sihtrühmale, et joonistuks välja kuulajaprofiil, mille abil saab fookuse viia kitsamaks ja loota, et ka teistele sobib pakutav.

K: Raadio Elmar üldine kuulatavus on aastatega järk-järgult vähenenud. Millest selline langustrend?

V: Kuna turule on tulnud sarnase teenuse pakkujaid juurde, näiteks digiraadiod, mis nutitelefonide kasvu tagajärjel on kättesaadavad või ka isiklikud muusikakogud ja -keskkonnad, mida tehnika täiustumine ja odavnemine üha suurema hulga inimesteni võimaldab viia.

K: Mis saab Elmarist tulevikus? (Näiteks viie aasta pärast?)

V: Usun, et toimib sisulises osas sarnasena. Kindlasti täienevad raadiokuulamise tehnilised võimalused (digiraadio) ja sellega seoses muutuvad programm ja ka raadioturg. Tasapisi hakkab ilmselt ka raadios rakenduma nn produktsioonifirmade süsteem, et erinevaid saateid tehakse erinevate produtsentide juhtimisel ja pakutakse raadiotele.

K: Kas stabiilsus viib edasi või peaks/võiks teha suuremaid muudatusi?

V: Raadio on tervikuna üsna väljakujunenud meedia. Suuri muudatusi on hetkel raske isegi ette kujutada. Kuid kindlasti raadio muutub, mis suunas ja kui palju, on miljoni

dollari küsimus, õnneks seda ei küsitud☺. Kui on õige otsustaja, siis ta saab aru, kui stabiilseks jääda ja milliseid muudatusi teha.

Suur aitäh intervjuus osalemast!

Ka mina tänan!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Mari-Liis Männik (sünnikuupäev: 20.07.1984).

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Raadio Elmar. Programm ja kuulajad.“ mille juhendaja on: professor Peeter Vihalemm.
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 27.05.2013